

Vanhempien ryhmäohjaus lapsen puheen- ja kielenkehityksen tukemiseksi

Laura Vuokila

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vanhempien ryhmäohjaus lapsen puheen- ja kielenkehityksen tukemiseksi

Laura Vuokila
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
toukokuu, 2025

Laura Vuokila

Vanhempien ryhmäohjaus lapsen puheen- ja kielenkehityksen tukemiseksi

Vuosi

2025

Sivumäärä

60

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa vauvaperheiden vanhempien tarpeet ja toiveet huomioon ottava havainnollinen ohjausmateriaali, jonka tuella on mahdollista edistää vanhempien valmiuksia lastensa puheen- ja kielenkehityksen tukemisessa. Tavoitteena oli kehittää toimeksiantajan eli Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyöstyksen Vauvaperheryhmä Pirpana-toiminnan ohjaajien käyttöön toistettavissa oleva ohjauskokonaisuus, jota he voivat hyödyntää työssään vanhempien kanssa. Ohjausmallin avulla pyritään vaikuttamaan lasten kehityksen ja hyvinvoinnin edistämiseen ennaltaehkäisevällä ja tehokkaalla tavalla.

Pirpana-toiminnan viidestä asiakasperheestä koostunut ohjausryhmä kokoontui opinnäytetyöntekijän ohjauksessa viisi kertaa Lappeenrannassa. Ohjauksessa tukeuduttiin mentalisaatioon, dialogiseen keskusteluun, toiminnallisuuteen ja vertaisuuteen. Puheterapeuttisessa ohjauksessa tavoitteena oli tehdä näkyväksi arjen toistuvissa hetkissä tapahtuva vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus. Ohjausmallia rakennettiin yhteiskehittämisen menetelmällä. Yhteiskehittämisen menetelmänä käytettiin ryhmäkeskusteluja, sähköisiä kyselylomakkeita ja osallistuvaa havainnointia.

Ohjausmallista muodostui rakenteeltaan selkeä, sisällöltään konkreettinen ja johdonmukaisesti etenevä. Vanhempien ääni näkyy ohjausmallissa. Ohjauksen mahdollisia vaikutuksia voitiin nähdä esimerkiksi lapsen toiminnan uudenaikaisena havainnointina ja vanhemman hoivapuheen lisääntymisenä Pirpanan arjessa. Toimeksiantajan edustajat ilmaisivat ohjausmallin olevan toistettavissa, se tullaan ottamaan säännölliseen käyttöön Pirpana-toiminnassa. Yhteiskehittämiseen osallistuneiden mielestä yhteiskehittäminen hankkeessa onnistui. Ohjausta voisi kehittää hyödyntämällä lisää luovia ja toiminnallisia menetelmiä sekä tukemalla osallistujien välistä vuorovaikutusta ja vertaistukea. Vanhempien mukaan ottaminen aikaisemmassa vaiheessa ohjauksen tavoitteiden määrittelemiseen lisäisi asiakaslähtöisyyttä ja osallisuutta. Vanhempien ohjausmalli voi toimia monessa toimintaympäristössä ennaltaehkäisevänä tukena tai varhaisen kuntoutuksen välineenä.

Asiasanat: vanhempien ryhmäohjaus, puheenkehitys, dialogisuus, mentalisaatio, yhteiskehittäminen

Laura Vuokila

Parent group counseling to support a child's speech and language development

Year

2025

Pages

60

The purpose of the thesis was to produce illustrative guidance material that takes into account the needs and wishes of parents with infants, aimed at supporting and strengthening their ability to foster their children's speech and language development. The objective was to develop a repeatable guidance package for the use of the instructors of the baby family group Pirpana activity, organized by the South Karelia Family Work Development Association, to support their work with parents. The guidance model aims to influence the promotion of children's development and well-being in a preventive and effective way.

The Pirpana guidance group, consisting of five client families, met five times in Lappeenranta under the guidance of the thesis author. The guidance relied on mentalization, dialogical discussion, functionality and peer support. The goal of speech therapy guidance was to make visible the interaction between parent and child happening during recurring everyday moments. The guidance model was built using the co-development method. The co-development methods used were group discussions, electronic questionnaires and participatory observation.

The guidance model was clear in structure, concrete in content and progressed consistently. Parents' perspectives are reflected in the guidance model. The possible effects of the guidance could be seen, for example, as a new way of observing the child's activities and an increase in the parent's caring speech in Pirpana's everyday life. The client's representatives stated that the guidance model is repeatable and will be used regularly in Pirpana's activities. Those who participated in the co-development felt it was successful. Guidance could be developed by utilizing more creative and functional methods and by supporting interaction and peer support between participants. Involving parents at an earlier stage in defining the goals of guidance would increase customer orientation and inclusion. The parent guidance model can function in many operating environments as preventive support or as a tool for early rehabilitation.

Keywords: parent guidance group, speech development, dialogicality, mentalization, co-development

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Kehittämistyön toimintaympäristö.....	8
3	Lapsen puheen- ja kielenkehitys	9
3.1	Puheen- ja kielenkehityksen merkitys lapsen elämässä	9
3.2	Lapsen puheen- ja kielenkehittyminen prosessina	10
3.3	Varhainen vuorovaikutus puheen- ja kielenkehityksen perustana	11
3.4	Puheen- ja kielenkehityksen vaiheet	13
3.5	Puheen- ja kielenkehitykseen vaikuttavia tekijöitä	14
4	Lapsen puheen- ja kielenkehityksen tukeminen	16
4.1	Läsnä oleminen ja aloitteisiin vastaaminen	16
4.2	Lapselle puhuminen.....	17
4.3	Lapselle lukeminen	18
4.4	Leikin mahdollistaminen	19
4.5	Lapselle laulaminen ja loruttelemisen.....	21
4.6	Vanhemman ohjaaminen lapsen puheen- ja kielenkehittymisen tukena.....	22
5	Kehittämishankkeen toteutus	23
5.1	Yhteiskehittäminen opinnäytetyöhankkeessa	24
5.2	Yhteiskehittämishankkeen vaiheet	24
5.3	Ryhmäkeskustelu yhteiskehittämisen menetelmänä	27
5.4	Kyselylomake yhteiskehittämisen menetelmänä	28
5.5	Havainnointi ja osallistuva havainnointi yhteiskehittämisen menetelmänä	29
6	Ohjausryhmien toteutus.....	29
6.1	1. ryhmäkerta: Ryhmän tarkoitus ja tavoitteet, tutustuminen, johdanto aiheeseen 30	
6.2	2. ryhmäkerta: Lapsen puheen ja kielen kehittymisen vaiheet	31
6.3	3. ryhmäkerta: Puheen ja kielen kehityksen tukeminen arjessa	32
6.4	4. ryhmäkerta: Puhe ja kieli leikissä	34
6.5	5. ryhmäkerta: Tulevaisuuteen katsominen, Kommunikoinnin tukikeinot	35
6.6	Kehittämistyön tulokset	36
7	Kehittämishankkeen arviointi.....	37
7.1	Ohjausmallin arviointi	38
7.2	Tarpeisiin ja toiveisiin vastaaminen	38
7.3	Havainnollistaminen	39
7.4	Vanhempien valmiuksien edistäminen lapsen kehityksen tukemisessa	40
7.5	Yhteiskehittämisen arviointi.....	42
7.6	Oman oppimisen arviointi	42

8	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	43
9	Pohdinta	44
9.1	Kehittämistyön merkitys	44
9.2	Jatkokehittäminen	45
	Kaaviot	52
	Kuvat	52
	Liitteet	53
	Liite 1: Ensimmäisen ryhmätapaamisen materiaali	54

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa vauvaperheiden vanhempien tarpeet ja toiveet huomioon ottava havainnollinen ohjausmateriaali, jonka tuella on mahdollista edistää vanhempien valmiuksia lastensa puheen- ja kielenkehittymisen tukemisessa. Tavoitteena oli kehittää toimeksiantajan eli Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyhdistyksen Vauvaperheryhmä Pirpana -toiminnan (jatkossa Pirpana) ohjaajien käyttöön toistettavissa oleva ohjauskonaisuus, jota he voivat hyödyntää työssään vanhempien kanssa.

Opinnäytetyö oli kehittämistyö, joka toteutettiin yhteiskehittämisprojektina vuoden 2025 alussa yhdessä Pirpanan asiakasperheitten ja ohjaajien kanssa. Käytännön työvaihe Pirpanassa sisälsi viisi vanhempien ryhmäohjauskertaa, jotka sijoituivat Pirpanan toiminta-ajan sisälle. Ryhmään osallistui vanhempia viidestä vauvaperheestä. Opinnäytetyötä varten kokoontuvan ohjausryhmän osallistujat osallistuivat kehittämistyöhön antamalla palautetta sekä esittämällä toiveita ja ideoita ryhmäsisällöistä ja toteutustavoista. Ohjaajien rooli oli puolestaan toimia mentoreina sekä turvata ryhmän kokoontumiset ja vanhempien keskittyminen ryhmään osallistumiseksi.

Yhteiskunnassa on herännyt laajasti huoli siitä, että kielenkehitystä tukevat vuorovaikutusmallit eivät enää siirry entisellä tavalla vanhemmille ja lasten kanssa työskenteleville aikuisille. Launonen (2023, 51) arvelee teoksessaan, että nykyvanhempien heikentyneet taidot kohdata vauvan tarpeita ja olla vauvan kanssa vuorovaikutuksessa johtuvat muuttuneista yhteiskunta- ja perherakenteista sekä nopeasti teknistyneestä ympäristöstä. Nykyisessä sosiaalisessa ympäristössä on paljon uudenlaisia tekijöitä, jotka toisaalta voivat tukea, mutta myös haastaa puheen ja kielen kehittymistä. On todettu, että osa vanhemmista pystyy erinomaisesti hyödyntämään erilaisissa lähteissä saatavilla olevaa tietoa lastensa kehityksen tukemiseksi, mutta toisia muuttunut toimintaympäristö haastaa entistä enemmän.

Pirpanan ohjaajat olivat kaivanneet apua ohjaustyöhönsä, jotta pystyisivät paremmin tukemaan vanhempia vuorovaikutuksessaan lastensa kanssa. Älypuhelinien käytön vaikutus vanhempien ja lasten väliseen vuorovaikutukseen oli herättänyt huolta jo pitkään. Näiden keskustelun aiheiden pohjalta lähti liikkeelle tämä opinnäytetyöprosessi opinnäytetyöntekijän Pirpana-vierailun aikana.

Kieli on ihmiselämässä monenlaisten toimintojen ja taitojen sekä toimintakyvyn edellytys. Ajattelukyky ja tiedon käsittely sekä oman toiminnan suunnittelu ja erilaiset arjen taidot kuin myös lukeminen, kirjoittaminen ja laskeminen perustuvat kielellisille taidoille. Kieli toimii vuorovaikutuksen eli vastavuoroisen toiminnan välineenä, ja kielen käyttötaidot sosiaalisten verkostojen luomisen ja ylläpitämisen mahdollistajana. Kieli on tiedon välittämisen

merkkijärjestelmä, ja puhe puolestaan ihmiselle ominainen tapa tuottaa ja ilmaista kielellisiä viestejä äänen avulla. Vaikutukset ulottuvat monipuolisesti lähtien tunne-elämän ja itsetunnon kehittymisestä osallisuuteen ja hyvinvointiin sekä tulevaisuuden mahdollisuuksiin asti. (Niemitalo-Haapola, Haapala & Ukkola 2020, 10.)

Puheen- ja kielenkehittymisestä puhutaan tavallisesti taitojen omaksumisena, jolloin ei kehityksen etenemiseksi tarvita erityistä opettamista. Puheen- ja kielenkehittymistä kuitenkin erityisesti varhaisina vuosina tukee erityiset vuorovaikutuksen piirteet. Vanhempien on hyvä erityisesti huomata lapsensa valmiuksia oppia uusia taitoja ja mallintaa sekä tarjota virikkeitä lapsen tehokkaan oppimisen, lähikehityksen, vyöhykkeellä. (Niemitalo-Haapola ym. 2020, 9-11.)

2 Kehittämistyön toimintaympäristö

Opinnäytetyöhankkeen toimeksiantaja Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyhdystys on Lappeenrannassa toimiva, vuonna 1995 perustettu, valtakunnallisen Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. Yhdistyksen tavoitteena on edistää lasten ja lapsiperheiden asemaa ja hyvinvointia sekä tarjota palveluja, jotka tukevat lapsiperheiden selviytymistä. (Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyhdystys 2025.)

Yhdistyksen toimintaa on väkivaltatyön avopalvelut, Ero lapsiperheessä -työ, sekä Vauvaperheryhmä Pirpana -toiminta. Lisäksi yhdistyksen toimintaan kuuluu vapaaehtoistoimintaa, perhekerhoja ja vertaisryhmiä. Yhdistys tiedottaa toiminnastaan verkkosivujensa lisäksi Instagram- ja Facebook -tileillään. (Etelä-Karjalan kehittämissyhdystys 2025.)

Vauvaperheryhmä Pirpana toimii suljettuna päiväryhmänä Lappeenrannan keskustan kupeessa. Ryhmätoiminta on maksutonta ja tarkoitettu perheille, joissa on alle 2-vuotias lapsi tai lasta odottaville perheille. Ryhmään mahtuu neljä vanhempaa lapsensa kanssa. Ryhmä alkaa kahdesti vuodessa, tammikuussa ja alkusyksyn aikaan ja kokoontuu kolmesti viikossa 4-5 tuntia kerrallaan. Vanhemman tulee sitoutua ryhmään koko noin puolivuotisen kauden ajaksi. (Vauvaperheryhmä Pirpana 2024.)

Syitä ryhmään hakeutumiseen voi olla hyvin monenlaisia. Usea vanhempi toivoo arkeensa rytmiä ja tekemistä sekä turvallista ympäristöä vanhemmaksi kasvamisessa. Taustalla voi olla myös väsymystä ja uupumista sekä yksinäisyyttä ja sosiaalisten verkostojen puutetta. Vanhemman akuutti kriisi tai synnytyksen jälkeinen masennus voi vaikuttaa päätökseen liittyä mukaan ryhmätoimintaan. (Vauvaperheryhmä Pirpana 2024.)

Pirpana-ryhmän tavoite on tukea vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta, vahvistaa vanhemmuutta sekä tukea vauvaperhearjen sujumista. Ryhmässä osalliset elävät yhteistä

vauva-arkea, he ulkoilevat, laittavat ruokaa, syövät ja leikkivät. Keskustelut vanhemmuuden teemoista ja muilta vanhemmilta saatu vertaistuki kuuluvat merkittävänä osana ryhmän toimintaan. Vanhemmat ovat kokeneet saaneensa ryhmästä apua arjen rytmittämiseen ja jaksamiseen, myös ystävyyssuhteita on syntynyt. (Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyhdystys 2025.)

”Hellin käsin kantakaa, suukko lämmin antakaa, syliin usein sulkekaa, yhdessä näin kulkekaa.”

(ote Pirpanan esitteestä)

Tämän opinnäytetyön kumppaneina opinnäytetyön tekijän kanssa toimivat Pirpana-ryhmän ohjaajat ja asiakkaina olevat pienten lasten vanhemmat. Pirpanaryhmän ohjaajilla on molemmilla pitkä kokemus sosiaalialalta, perheiden kanssa tehtävästä sosiaalityöstä. Toinen ohjaajista on tehnyt pitkään töitä Pirpana-ryhmässä, toinen ohjaaja puolestaan on työskennellyt lapsiperhesosiaalityössä perheohjaajana ennen siirtymistään Pirpanaan. Opinnäytetyöryhmään osallistuneet Pirpanan asiakkaat olivat esikoislasten vanhempia. Heidän kokemansa ja tietonsa oli ryhmäohjausmallin suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä keskeisessä roolissa. Opinnäytetyöntekijän puheterapeutin koulutuksen ja työkokemuksen kautta on rakennut ohjausmallin teoriaperusta ja perusrunko. Yhdessä kehittämällä malli alkoi elää ja muodostua yhdessä nähtyjä tarpeita ja toiveita vastaavaksi.

3 Lapsen puheen- ja kielenkehitys

3.1 Puheen- ja kielenkehityksen merkitys lapsen elämässä

Puheen ja kielen asema on merkittävä ihmisen toimintakyvyn ja oman elämänsä aktiivisen toimijuuden ja osallisuuden sekä hyvinvoinnin turvaamisessa (Sellman & Tykkyläinen 2017, 21). Puheen ja kielen avulla ihminen ilmaisee itseään ja ymmärtää muita. Jo pieni parivuotias lapsi kärsii, jos hänellä on vaikeuksia viiveisen kehityksen vuoksi ilmaista itseään ja tulla ymmärretyksi. (Paavola-Ruotsalainen, Rantalainen & Kunnari 2022, 84.)

Kun lapsella on keino ja kyky ilmaista itseään, omia tunteitaan, tarpeitaan ja ajatuksiaan, hän voi kokea onnistumisen tunteita. Se vahvistaa lapsen itsetuntoa. Hyvä itsetunto ja minäkuva auttavat lasta kohtaamaan uusia tilanteita ja haasteita rohkeammin. Viivästymät ja häiriöt puheen- ja kielenkehityksessä voivat aiheuttaa turhautumista ja käytöshaasteita, kun lapsi ei pysty ilmaisemaan itseään riittävällä tavalla. Näin ne voivat vaikuttaa negatiivisesti lapsen tunne-elämään ja sosiaalisiin taitoihin. (Asikainen & Hannus 2013.)

Puheen ja kielen kautta lapsi osallistuu yhteisiin toimintoihin. Kielelliset taidot ovat merkityksellisiä ystävyyssuhteiden muodostamisessa ja ylläpitämisessä. Lapsen itsetunnolle ja

itseluottamukselle sosiaalinen hyväksyntä on oleellisen tärkeää. Puheen- ja kielenkehityksen viivästymät ja häiriöt voivat vaikeuttaa lapsen sosiaalista vuorovaikutusta puheen ymmärtämisen tai puheen tuottamisen vaikeuden kautta. Ne voivat vaikuttaa lapsen kykyyn muodostaa ystävyyssuhteita ja osallistua ryhmätoimintoihin. (Asikainen & Hannus 2013.)

Kieli on ajattelun tärkein väline ja myös oppimisen väline. Koulussa se merkitsee kielellisten taitojen ja kielten oppimisen lisäksi kielen käyttämistä oppimisessa kaikissa oppiaineissa. (Mustaparta 2015.) Kielelliset taidot ovat luku- ja kirjoitustaidon pohjana. Puhutun ja kirjoitetun kielen välinen yhteys on vastavuoroinen, sillä lukutaidon kehittyminen vaikuttaa puolestaan kielellisten taitojen kehittymiseen. (Opetushallitus 2025a.)

Hyvä lukutaito on tärkeässä roolissa syrjäytymisen ehkäisyssä. Lukutaito vahvistaa itseilmaisua ja antaa keinoja omien tunteiden sanoittamiseen ja samalla vahvistaa itsetuntemusta ja itseluottamusta. Itseilmaisun kautta ihmisen kyky selviytyä sosiaalisissa tilanteissa vahvistuu. Lukutaito edistää arjessa selviytymistä sekä menestymistä jatko-opinnoissa ja työelämässä. Nyky-yhteiskunta on informaatioyhteiskunta, jolloin monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja pirstaloituneen tiedon käsitteleminen on yhä tärkeämpää. Hyvä lukutaito siis vahvistaa sekä sosiaalista identiteettiä että yhteiskunnallista tasa-arvoa. (Lukukeskus 2025a.)

Vaikeudet puheen ja kielen kehittämisessä voivat olla merkittävästi vaikuttamassa lapsen hyvinvointiin, sekä sosiaalisesti että psyykkisesti. Vaikutukset voivat olla kauaskantoisia ja vaikuttaa aina sekä myöhäisempään kouluttautumiseen että työllistymisen mahdollisuuksiin ja syrjäytymiseen. Varhaisella tunnistamisella ja lähiympäristön tukemisella ja kuntoutuksella voidaan ennaltaehkäisevästi vaikuttaa haasteiden syntymiseen. (Kunnari, Arkkila & Laasonen 2022, 26.)

3.2 Lapsen puheen- ja kielenkehittyminen prosessina

Lapsen puheen- ja kielenkehitys on monivaiheinen prosessi ja pohjautuu jo aiemmin opituille taidoille. Lapsen kielellisen kehityksen perustana on hänen kiinnostuksensa toisia ihmisiä kohtaan ja tarve olla osallisena sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Lapsen puhe ja kieli kehittyvätkin arkisissa tilanteissa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Puheen ja kielen kehittyminen edellyttävät myös havaintotoimintojen, muistin ja ajattelun kehittymistä. (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020, 17-19.) Kielellisten taitojen kehittämisessä perintötekijöiden lisäksi vaikuttavat myös ympäristötekijät. Nykytutkimus korostaa varhaisten aistikokemusten, vuorovaikutuskumppaneiden ja kielellisten virikkeiden vaikutusta kielelliseen kehitykseen. Kehitys on aivojen muovautumista ja perustuu niiden plastisiteettiin. (Niemitalo-Haapola ym. 2020, 10-11.)

Lapsi oppii puhutun kielen kuulemalla puhetta vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa (Välimaa & Haapala 2020, 37). Kuulo on ensimmäisenä kehittyvä ihmislapsen aisti. Äänien

erottelukyky on lapsella synnynnäistä, ja kuuloreaktioiden kehittyminen alkaakin jo sikiöaikana. Vastasyntynyt tunnistaa äidin äänen sen peruskorkeuden ja puheen sävelkulun perusteella. Kuuntelun kehittymisen edellytyksenä on keskushermostossa tapahtuva yhteistoiminta, esimerkiksi kuulomuisti, kuuloerottelu ja auditiivisten yksikköjen erottuminen hälyäänistä ja kuulonvarainen tarkkaavuus. (Korpilahti 2012, 37-39.)

Lapsen on siis kielen kehittymiseksi opittava myös kuuntelemaan, pelkkä toimiva kuuloaisti ei vielä riitä. Syntymän jälkeen kohdun vaimentavan vaikutuksen päätyttyä lapsi alkaa todella saada havaintoja puhutusta kielestä, ja niiden kautta noin kuuden kuukauden iässä vauvalla on jo vahvoja muistijälkiä oman äidinkielen vokaaliäänteistä ja vuoden ikäisenä konsonanttäänteistä. Näiden muistijälkien vaikutuksesta lapsi alkaa yhä enemmän erotella perheessä puhutun kielen tai kielten äänteitä. Varhaisilla kuuntelutaidoilla on todettu olevan vahva yhteys lapsen kielenkehitykseen myöhäisemmässä vaiheessa, aivan lukemisen ja kirjoittamisen taitoihin asti. (Korpilahti 2012, 39-40).

Ensimmäiset kuukaudet pienen lapsen elämässä luovat perustan hänen puhuvan ja kommunikoivan ympäristön jäsenyydelleen. Merkityksellistä on äitien käyttämän hoivakielen, sen sävelkulku, tauotukset ja toistot. Kasvonilmeet ja eleet tukevat lapsen kuulohavaintoa, ja vähitellen lapsi oppii valikoimaan puhekuvioita, eli hänelle tarkoitettuja toistuvia puheen piirteitä ja hahmoja. Esikielelliset havainnot tarkentuvat ja vakiintuvat ja tallentuvat kielen yksiköiksi. Alussa lapsi on universaali kielenoppija, mutta jo ensimmäisen ikävuotensa lopussa hänen kuulohavaintonsa ovat valikoituneita ja jäsentyneitä, ja muistijäljet vahvistuvat hänen äidinkielen mukaisesti. (Korpilahti 2012, 39-40).

Jo pienen lapsen kuuntelutaitoja on mahdollista tukea arjen vuorovaikutuksessa, esimerkiksi ääntely-, jokeltelu- ja kuunteluleikkien avulla. (Välimaa & Haapala 2020, 37.) Korpilahden mukaan lapsi tarvitsee tarkkojen muistijälkien syntymiseen täsmällisiä havaintoja. Toiminnallisuuden yhdistyminen helpottaa sanojen kiinnittymistä pitkäkestoiseen muistiin. (Korpilahti 2012, 43.) Näköaistimukset tukevat myös kuuntelutaitojen kehittymistä. On myös merkityksellistä huomioida ääniolosuhteet arjen ympäristöissä, sillä kuunteluolosuhteilla on myös merkitystä lapsen kuuntelutaitojen kehittymiselle. (Välimaa & Haapala 2020, 37, 43.)

3.3 Varhainen vuorovaikutus puheen- ja kielenkehityksen perustana

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä ihmisten välistä tietoista viestintää eli kommunikointia. Ihmiset viestivät toisille ihmisille ajatuksiaan, tietojaan, tarpeitaan ja tunteitaan sekä vastaanottavat toisten viestejä ja tulkitsevat niitä. Viestinnässä käytetään sekä kielellisiä että ei-kielellisiä keinoja, kuten ilmeitä, eleitä ja toimintaa. Symbolinen kielijärjestelmä on vain ihmiselle tyypillinen ominaisuus ja mahdollistaa viestimisen asioista, jotka eivät ole läsnä. Kielellisistä keinoista tavallisimmat ovat puhe ja kirjoitus. (Launonen 2023, 7-8.)

Ihmislapsen aktiivinen vuorovaikutus ei vastasyntyneenä ole vielä tavoitteellista eikä tietoista, vaikka onkin usein toimivaa ja kaikkia osapuolia palkitsevaa. Tiivistetysti voidaan sanoa, että vuorovaikutuskyky on edellytys viestinnän kehitykselle, jonka kyvykkyys puolestaan on kielen kehityksen edellytys. Varhain opitut vuorovaikutustaidot pysyvät mukana läpi ihmiselämän kielellisten taitojen rinnalla ja toimivat joskus joissakin voimakkaissa tunnetiloissa ainoina viestinnän keinoina. (Launonen 2023, 9-10.)

Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta syntymästä 1-2 -vuotiaaksi asti (Pesonen 2010). Vuorovaikutustaidot alkavat siis kehittyä jo lapsen elämän ensihetkillä. Kehittyvät taidot toimivat pohjana ja edellytyksenä myöhemmille taidoille, esimerkiksi puheen- ja kielenkehittymiselle. Vuorovaikutuksessa oppiminen tapahtuu lapsen oman toiminnan ja sen kautta tapahtuvan oivaltamisen myötä. (Paavola 2020, 17.)

Lapsen synnynnäistä tarvetta vuorovaikutukseen on selitetty monin eri tavoin (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020, 18-19). Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian mukaan se perustuu lapsen biologisperäiseen tarpeeseen olla yhteydessä ympäristönsä kanssa, sillä ilman aikuisen hoivaa lapsi ei selviäisi. Lapsi hakee turvaa lähellä olevalta aikuiseltaan, joka herkällä ja johdonmukaisella tavalla reagoi lapsen tarpeisiin, ja lapsi alkaa luottaa ja kiintyä juuri häneen. Teorian mukaan lapsen turvallinen kiintymyssuhde on perusta hänen emotionaalille ja sosiaaliselle kehitykselleen, ja lapsi voi uteliaana ja luottavaisena tutkia ympäristöään ja oppia aktiivisesti ja kokemuksellisesti uusissa tilanteissa. (Sinkkonen 2018, Moniaineksinen rakenne.)

Kirjallisuudessa esitellään useiden muidenkin tunnettujen ajattelijoiden teorioita vuorovaikutuksen merkityksestä lapselle. Piaget´n kognitiivisen kehityksen teoria keskittyy kognitiivisen kehityksen vaiheisiin, mutta Piaget on todennut vuorovaikutuksen ympäristön kanssa olevan keskeistä oppimisessa ja ajattelun kehittymisessä. Vygotskyn sosiaalisen konstruktivistisen teorian mukaan sosiaalinen vuorovaikutus on henkisen kasvun edellytys. Nykytutkimus tavoittelee varhaisen vuorovaikutuksen tutkimuksessaan erilaisten teorioiden yhdistämistä ja korostaa vuorovaikutustaitojen ja kielellisten taitojen kehittymiseen liittyvän useita yhtä aikaa ja toinen toisiinsa vaikuttavia järjestelmiä. (Paavola 2011, 43-44; Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020, 18-19.)

Lapsen vuorovaikutustaidot alkavat kehittyä, kun aikuiset hänen lähellänsä reagoivat johdonmukaisesti hänen tarpeisiinsa ja tilanteisiin. Lapsi oppii ilmaisemaan itseään ja seuraamaan miten ympärillä olevat ihmiset toimivat suhteessa hänen omaan toimintaansa. Lapsi alkaa luottaa, että hänestä pidetään huolta ja hän saa apua sitä tarvitessaan. (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020, 17.)

Syntymästä alkavassa esikielellisessä vaiheessa tyypillinen vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus on kahdenvälistä, runsaassa kasvokontaktissa tapahtuvaa ja tunnepainotteista

kanssakäymistä. Vauva on erityisen kiinnostunut ihmiskasvoista, mutta myös ääneen ja kehon liikkeisiin reagoiminen on hänelle luontaista. Alun biologisiin tarpeisiin liittyvien ilmaisujen jälkeen vauva alkaa noin 2-3 kuukauden ikäisenä kiinnostua vanhemman huomiosta, tulee katsekontaktiin toisen ihmisen kanssa ja alkaa hymyillä. Katsekontakti onkin varhaisin keino vanhemman ja lapsen vastavuoroiselle viestinnälle. (Trevarthen 1979.)

Kolmenvälinen vaihe alkaa lapsen ollessa noin puolen vuoden ikäinen, lapsi alkaa suuntautua ympäristöönsä ja olla kykeneväinen seuraamaan aikuisen katsetta. Hänen kykynsä jakaa huomionsa kohde toisen ihmisen kanssa kehittyy. Lapsen tietoisuus omasta ja toisten toiminnasta alkaa myös kehittyä, ja lapsi alkaa oppia ymmärtämään toisten käyttäytymistä ja vaikuttamaan muiden toimintaan muokkaamalla omaansa. Noin yhdeksän kuukauden iässä lapsen toiminnassa voidaan havaita tavoitteellista kommunikointia hänen käyttäessään eleitä, katsetta ja ääntelyä suunnaten ilmauksensa toiselle ihmiselle. (Paavola 2011, 46.)

Esikielellisen vaiheen viimeistä vaihetta lapsen ollessa noin 12-24 kuukauden ikäinen kutsutaan rinnakkaisvaiheeksi. Rinnakkaisvaiheessa lapsi käyttää edelleen paljon esikielellisiä keinoja, mutta puheilmaisuus kehittyy rinnalle voimakkaasti. (Paavola 2011, 46-47.)

Vanhempi toimii yleensä vuorovaikutuksessa lapsen kanssa vaistomaisesti ja muodostaa lapselle tukirakenteita lapsen aktiivisen toiminnan ja kehityksen tueksi. Vanhempi on tällöin herkinnyt lapsen kokemukselle ja pyrkii ymmärtämään, mikä lasta kiinnostaa ja oman toimintansa kautta saa aikaan jaettua toimintaa. Aikuisen tuella lapsi tekee sellaisia asioita, joita ei vielä yksin kykenisi. Tätä osaamisen vaihetta kutsutaan lähikehityksen vyöhykkeeksi. Vähitellen taito rakentuu lapsen omaksi sisäiseksi rakenteeksi, ja hän osaa tehdä sen itsenäisesti. (Launonen 2023, 21.)

3.4 Puheen- ja kielenkehityksen vaiheet

Ensimmäinen puheen- ja kielenkehityksen ikävaihe ajoittuu 0-12 kk ikään. Pienen vastasyntyneen lapsen vuorovaikutus on vaistomaista ja kokonaisvaltaista, ääntely on itkuääntä ja muuta refleksistä ääntelyä. Katsekontaktin löytymisen kanssa samoihin aikoihin, noin 2-3 kuukauden iässä, vauva alkaa tuottaa mielihyvää-ääntelyä, kujertelua ja naurua. Vauvan ilmaisut eivät ole alkuvaiheessa vielä tahdonalaisia, mutta kun aikuiset tulkitsevat ja ylitulkitsevat niitä aivan kuin ne olisivat tiedostettuja, syntyy kehittyneen keskustelun kaltaista vuorotte-
lua. (Launonen 2023, 23-25.)

Noin 7 kuukauden iässä lapsi alkaa jokellella jo monipuolisesti. Alle vuoden ikäinen lapsi käyttää eleitä ilmaisunsa tukena ja pyrkii kontaktiin muiden ihmisten kanssa. Vuoden ikäinen lapsi ymmärtää jo sanoja ja pieniä kehotuksia ja tuottaa itsekin omatekoisia sanoja. (Käypä hoito 2019.)

Ikävaiheessa 1-2 vuotta ilmestyvät lapsen ensisanat, jolloin hän käyttää myös paljon omia sanoja. Lapsen sanavaraston karttuminen on hyvin yksilöllistä, sillä se voi vaihdella kaksivuotiaana muutamasta sanasta yli 200 sanaan. Lapsi ymmärtää tässä vaiheessa puhetta enemmän kuin hän itse pystyy tuottamaan. Kaksivuotias lapsi tuottaa usein jo kolmen ja neljän sanan mittaisia lauseita, taivuttaa sanoja ja ymmärtää omistussuhteiden ilmauksia. Ennen kolmatta ikävuotta lapsi oppii käyttämään mennyttä aikamuotoa. (Käypä hoito 2019.)

Ikävaiheessa 3-4 vuotta kolmevuotias käyttää kieltä monipuolisesti, ja puhekin on jo melko ymmärrettävää. Hän muodostaa lauseita apuverbeillä, puhuu menneestä ja tulevasta sekä taivuttaa sanoja. Kolmevuotias vertailee esineitä, tuntee värejä, ja adjektiiveja alkaa kertyä sanavarastoon. Kolmevuotias elää kyselyvaihetta, hän haluaa tietää miksi ja mitä varten. Hän myös ymmärtää kieltoja ja käskyjä. Neljävuotiaana lapsi osaakin jo ilmaista lähes kaiken haluamansa. (Käypä hoito 2019.)

4-5 -vuotiaan ikävaiheessa lapsi käyttää sanaluokkia kuten aikuinen ja osaa soveltaa äidinkielenensä sääntöjä johdonmukaisesti. 4-5 -vuotias hallitsee aikamuodot, sanojen taivutuksen ja vertailumuotojen käytön. Hän hallitsee tärkeimmät aikaa, sijaintia ja liikettä kuvaavat sanat. Lapsi osaa kertoa tarinoita aina vain paremmin. 4-vuotiaan puhe on lähes ymmärrettävää, mutta 5-vuotias jo ääntää sanat yleiskielen mukaisesti. (Käypä hoito 2019.)

Esikouluikäisen lapsen, 6-vuotiaan ikävaiheessa olevan, sanavarasto on jo laaja, yli 10 000 sanaa. Hän nimeää sujuvasti esineitä ja symboleja. 6-vuotias lapsi pystyy ilmaisemaan ajatuksiinsa ja ymmärtämään muita. Hän omaksuu vuorovaikutustaitoja niin, että hän keskittyy kuuntelemaan puhetta ja esittämään siitä kysymyksiä, vastaamaan kysymyksiin ja puhumaan vuorotellen sekä toimimaan annettujen ohjeiden mukaisesti. Esikouluikäisen lapsen foneeminen tietoisuus on kehittynyt siinä määrin, että alkaa ymmärtää sanojen muodostuvan erillisistä äänneistä, huomaa sanojen äänne-eroja ja oppii yhdistämään, poistamaan, lisäämään ja laskemaan äänneitä. (Käypä hoito 2019.)

3.5 Puheen- ja kielenkehitykseen vaikuttavia tekijöitä

Lapsen puheen- ja kielenkehitykseen vaikuttaa sekä lapsen biologia ja perintötekijät että hänen kasvuympäristönsä ja siinä toistuvat vuorovaikutusmallit, kuin myös näiden kaikkien välinen monitasoinen vuorovaikutus (Launonen 2023, 11). Nykytutkimusten mukaan vaikeuksien taustalla on yleensä monta tekijää, puhutaan kasautuvasta riskimallista (Kunnari, Arkkila, Laasonen 2022, 19).

Luonnollisesti lapsen oma terveydentila on merkittävässä roolissa puheen- ja kielenkehittymisessä. Kielellisiin taitoihin ja niiden kehittymiseen hyvin ilmeisiä vaikuttavia tekijöitä ovat yleinen älykkyys, kuulovika tai aivovamma. (Laasonen & Park 2022, 30.)

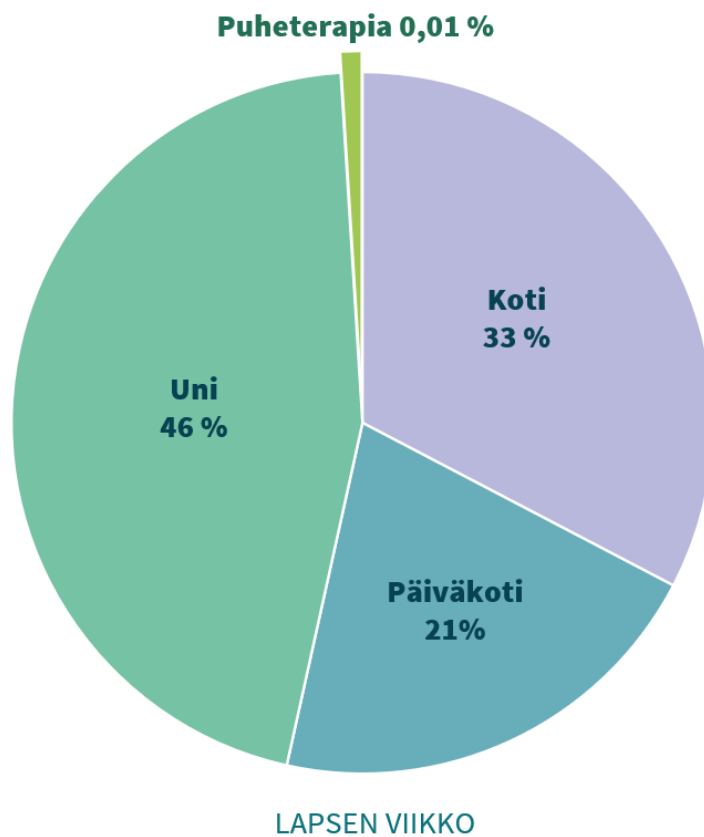
Kun on tutkittu puheen- ja kielenkehityksen viiveisyyden syitä, on huomattu perinnöllisyyden merkittävä yhteys kehityksen viivästyminen. Vaikea-asteisen kielihäiriön periytyvyys on suurempaa kuin lieväästeisen. Miessukupuoli altistaa myös selkeästi kielellisille vaikeuksille. Kielellisten taitojen kehittymiseen vaikuttavat lapsen kognitiiviset taidot, esimerkiksi muistin osa-alueet, hahmottamisen taidot sekä tavat ja taidot oppia. (Kunnari ym. 2022, 21-23.)

Lapsen persoonallisuudella ja reaktiivisella temperamentilla on todettu olevan vaikutusta kielellisiin taitoihin. Lapsen positiivinen asenne sosiaaliseen kanssakäymiseen, toiminnan joustavuus ja sinnikkyys edistävät kielellisen kehityksen etenemisessä (Laasonen & Park 2022, 30).

Pienen lapsen aivot ovat hyvin muovautuvat, ja niiden kehittyminen on voimakasta ensimmäisten elinkuukausien aikana aina kahden vuoden ikään asti. Aivoissa erityisesti kehittyvät osat ja osien väliset yhteydet ovat niitä, jotka vaikuttavat tunteiden säätelyyn, sosiaaliseen vuorovaikutukseen, muistiin ja oppimiseen. Näiden vaikutus lapsen myöhemmässä elämässä on merkittävä. Varhaisten vaiheiden vuorovaikutus- ja turvallisuuden kokemukset vaikuttavat näiden aivoalueiden kehitykseen ja sitä kautta sosiaalisten ja kognitiivisten toimintojen kehitykseen. (Launonen 2011, 261-262.)

Yleensä lapsen lähimmän vuorovaikutusympäristön muodostaa hänen oma perheensä, alussa äidin ja vauvan symbioottinen suhde (Launonen 2023, 11-12). Vuorovaikutuksen laadulla on todettu olevan vaikutusta kielellisten taitojen kehittymiseen, esimerkiksi perheen tarjoamalla sosiaalisella tuella ja äidin saatavilla ololla eli responsiivisuudella on merkitystä kehityksen etenemisessä. Äidin mielenterveysongelmat voivat näin haastaa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Vanhempien omat kielelliset vaikeudet ja heidän siirtämänsä vuorovaikutusmallit vaikuttavat ympäristötekijöinä lapsen kehitykseen. Päivittäisen lapselle lukemisen, epämuodollisten leikkihetkien tarjoamisen ja lapsen päivähoitoon osallistumisen on todettu suojaavan lasta puheenkehityksen viiveeltä. (Laasonen & Park 2022, 35-37.)

Lapsen kasvaessa päiväkotia, koulu ja kaverit tulevat tärkeiksi lähiympäristöiksi. Lapsen elämässä välillisesti vaikuttaa myös perheenjäsenien lähiympäristöt kodin ulkopuolella. Lapsi oppii vuorovaikutusmallinsa kotona vanhempiensa persoonallisuuden, kasvatuksen ja elämäntapojen sekä kulttuuriperinnön muokkaamassa kasvuympäristössä. Yhteiskunnan rakenteet, arvot ja toimintamallit vaikuttavat kaikkien sen jäsenten elämässä. Kulttuurien väliset erot vaikuttavat ydinperherakenteiden, kasvatustapojen ja yhteisöjen tiivyyden kautta kasvavan lapsen vuorovaikutusympäristöihin ja -kokemuksiin. (Launonen 2023, 11-12.)

Kuva 1: Missä Lapsi Kommunikoii (KieLo-vanhempainryhmä 1 2024, 16)

4 Lapsen puheen- ja kielenkehityksen tukeminen

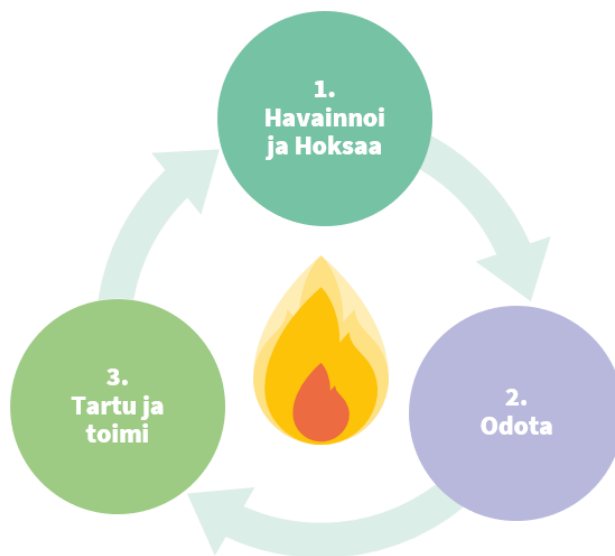
4.1 Läsä oleminen ja aloitteisiin vastaaminen

Vuorovaikutuksen kehittyminen on tehokkainta aidossa kahden ihmisen välisessä kommunikointitilanteessa, jossa molemmat toimivat aktiivisesti omien motiiviansa mukaisesti. Varhaisella tasolla taitavampi osapuoli eli vanhempi viritty lapsen toimintaan, hänen tunnetilaansa ja toiminnan rytmiin. Vanhempi myös heijastelee lapsen toimintaa oman toimintansa kautta lapsen tarkasteltavaksi. Vuorovaikutukseen syntyy rytmi, vuorottelu, joka on kielelliselle vuorovaikutuksellekin ominaista. (Launonen 2023, 176.)

Pienen lapsen lähellä oleva aikuinen, hänen vanhempansa, toimii yleensä hoiva- ja muissa tilanteissa vaistonvaraisesti houkuttellen ja auttaen lasta osallistumaan vuorovaikutukseen. Lapsi hyötyy ilmeiden liioittelusta ja kasvojen tuomisesta vauvan lähelle sekä hoivaäänestä, joka on korkeampi ja vaihteleva sävelkulultaan. Virittyessään vauvan tunne- ja vireystilaan, vanhempi omalla toiminnallaan houkuttelee virkeää lasta vuorovaikutukseen ja toisaalta rauhoittelee väsynyttä lasta. (Paavola 2011, 48.)

Lapsen asema vuorovaikutusta sekä puheen- ja kielenkehittymistä edistävissä tilanteissa on johtava. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että lapsen huomion kohde on jaetun toiminnan lähtökohtana. Vanhempi tulkitsee ja ylitulkitsee lapsen viestiä, sovittaa oman viestintänsä lapsen kehityksen ja toimintakyvyn mukaan. Vanhemman tehtävänä on luoda tukirakenteita ja auttaa lasta tarkkaavuuden ja tunteiden säätelyssä. (Launonen 2023, 104.) Tällaista kommunikointitapaa, jossa vanhempi seuraa lapsen kommunikointia ja kiinnostuksen kohdetta ja reagoi siihen kielellisesti tai ei-kielellisesti, kutsutaan responsiiviseksi kommunikointitavaksi (Martikainen & Surakka 2024, 8).

Tikoteekki (2025) on kehittänyt LOVIT-menetelmän, jonka tarkoituksena on tukea vanhempaa huomaamaan lapsen mielenkiinnon kohteita, aloitteita ja vastaamaan niihin. Kieli leikin kautta oppien - Språkinläring genom lek -hankkeessa (myöhemmin KieLo-hanke) työryhmä on työstänyt vastaavanlaisen mallin, jota he kutsuvat HOT-tekniikaksi. Tekniikan lyhenne tulee sanoista Havainnoi ja Hoksaa, Odota sekä Tartu ja Toimi. (Martikainen & Surakka 2024, 15.)

Kuva 2: Miten ollaan HOTisti? (KieLo-vanhempainryhmä 3 2024, 12)

4.2 Lapselle puhuminen

Lapsen kanssa kiireetön yhdessäolo luo hyvän pohjan puheen- ja kielenkehitykselle. Lapselle puhutun puheen määrä ja laatu ovat yhteydessä lapsen kielelliseen kehitykseen (Paavola-Ruotsalainen 2017, 11-18). Hoivatilanteissa on luontevaa jutella lapselle ja nimetä asioita, esineitä ja tunteita. Yhteiset luku- leikki- ja ulkoilutilanteet ovat mitä mainioimpia hetkiä vuorovaikutukselliselle puheelle. (Aivoliitto 2025.)

Varhaista äänteellistä kehitystä voi tukea houkuttelemalla lasta äännelemään ja jokeltelemaan. Matkimalla itse lapsen eleitä, ilmeitä, ääntelyä ja puhetta, lapsi saa mallin

jäljittelystä. Lapsen kanssa kasvokkain olemalla, lapsi näkee aikuisen kasvot ja suun liikkeet. Oikea-aikaisella reagoinnilla lapsen aloitteisiin, vauva tulee tietoiseksi, että häntä kuunnellaan. Hoivapuhe sekä äänne- ja tavarakenteeltaan helpot sanat tukevat lapsen äänteellistä kehitystä. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2020, 59.)

Leikki-ikäisen lapsen puheen kehitystä tuetaan käyttämällä oman puheen rinnalla osoittamista, eleitä, ilmeitä ja kehonkieltä mallittaen näin keinoja lapselle kommunikoinnin tueksi. Lapselle arjessa tärkeitä sanoja kannattaa toistaa ja nimetä uusia asioita lapsen ympäristöstä. Lapsen ilmaisussa keskitytään sen sisältöön, ei niinkään sen ilmiösuun. Lapselle kuitenkin mallitetaan sanan oikea muoto esimerkiksi laajentamalla ilmaisua. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2020, 72-73.)

4.3 Lapselle lukeminen

Erilaisilla toiminnoilla lasten kanssa on kullakin omat piirteensä, miten ne vaikuttavat lasten kielenkehitykseen. Siksi lapsen arjessa tulee olla monenlaisia tukimuotoja. (Mustonen, Torppa, & Stolt 2024, 104.) Lukuhetkissä yhdistyvät lapsen kannalta monenlaiset tärkeät asiat; niissä vanhempi on läsnä lapselleen, lapsi saa läheisyyttä ja kokea yhdessä tekemisen tuottamaa iloa, kokea jännitystä sekä ne tukevat lapsen puheen ja kielen kehitystä sekä tunnetaitojen kehittymistä. Jo pieni vauva nauttii ja hyötyy kuva- ja lorukirjojen lukemisesta ja hieman isompi lapsi aikuisen kertomista ja lukemista tarinoista. (Lukukeskus 2025b.)

Kotona lukemisen ja vapaiden tarinoiden kertomisen ja laulamisen on todettu merkitsevästi edistävän lasten sanaston kehittymistä. Alle 3-vuotiaiden ryhmässä vaikutuksen on todettu olevan erityisen suurta. (Mustonen ym. 2024, 104.)

Lapsen sanaston kehittämisessä käytetään yleisesti tukimuotona dialogista eli vuorovaikutteista tai jaettua lukemista. Kirjan lukeminen toteutuu keskusteluna, jossa voi käyttää erilaisia tapoja. Aikuinen voi tauottaa lukemista ja esittää lapsille avoimia kysymyksiä, kuten mitä-, kuka-, missä-, milloin-, ja miksi- kysymyksiä. Kirjan tapahtumia voidaan myös palauttaa mieleen ja suhteuttaa lapsen elämän tapahtumiin. Aikuisen tehtävä on vahvistaa oikeat vastaukset ja lempeällä tavalla korjata väärät sekä huomioida lapsen aloittamat aiheet ja jatkaa keskustelua niistä. Asioiden toistaminen tukee lukemisessakin sanojen mieleen jäämistä. (Tarvainen 2022, 244.)

Vanhempien ohjaamisen dialogiseen luketekniikkaan on todettu kehittävän lapsen puheen tuottamisen ja ymmärtämisen taitoja. Erilaisia menetelmiä lukuhetkissä lasten houkuttelemiseksi vuoropuheluun ovat: osoittaminen ja eleet, kysymysten käyttö kirjan lukemisen kaikissa vaiheissa, valitseminen vaihtoehdoista, lauseen täydentäminen, mieleen palauttaminen, vuorolukeminen ja kirjan tapahtumien laajentaminen lapsen omaan elämänpiiriin. Kaikkia keinoja ei tarvitse käyttää yhdellä lukemiskerralla, niistä voi valita esimerkiksi kaksi yhdelle

kerralle, huomioiden lapsen ikä ja kielellinen taso sekä lapselle mieleinen tapa osallistua. (Suvanto 2011, 281-282; Suvanto & Ukkola 2020, 281-282.)

Lapsen ikä ja kehitysvaihe on tärkeä huomioida lukutuokioissa ja kirjan valinnassa (Suvanto & Ukkola 2020, 282). Vauvaikäiselle kirjan tutkiminen tarkoittaa värikkäiden kuvien ihmettelyn lisäksi kirjan maistelua, haistelua ja tunnustelua. Yksivuotias on jo rakastunut päivittäisiin lukuhetkiin ja nauttii rytmisistä loruista ja riimeistä. (Lukukeskus 2025b.) Taaperoikäisen kanssa yksityiskohtien nimeäminen ja kuviin liittyvien äänien tuottaminen on ikään sopiva tapa lukea kirjoja. (Suvanto & Ukkola 2020, 286). Noin 2-3 -vuotias lapsi alkaa pystyä keskittymään pieniin tarinoihin, jolloin katselukirjoista voidaan siirtyä kuvakirjoihin (Lukukeskus 2025c).

Pienelle lapselle kannattaa lukea selkein värikuvien kuvitettuja lyhyitä tarinoita, joissa kertomus etenee johdonmukaisesti arjesta tuttujen tapahtumien mukaan. Tässä vaiheessa syy-seuraussuhteen hahmottaminen tulee tärkeäksi. (Suvanto & Ukkola 2020, 282-286). Isompien alle kouluikäisten lasten kanssa voi lukea kirjoja, joissa tapahtuu yllättäviäkin satumaailmaan sopivia asioita. Kirjojen valinnassa voi huomioida lapsen lempihahmon tai hänelle mieleisen aihealueen. Lapset haluavat usein lukea saman kirjan yhä uudelleen ja saattavat oppia lopulta kirjan vuorosanat ulkoa. (Suvanto 2011, 283.)

Lukeminen tukee lapsen keskittymistaitoja ja mielikuvitusta. Hyvän mielikuvituksen avulla lapsen on helpompi luoda mielikuvia toisen ihmisen ajatuksista käsin ja kertoa asioista monipuolisesti ja osallistua keskusteluun. (Suvanto 2011, 282; Suvanto & Ukkola 2020, 283-284.) Lapselle lukemisen sekä vanhempien ja muiden läheisten kiinnostuksen kirjoihin ja lukemiseen on todettu merkittävästi vaikuttavan lapsen asenteeseen lukemista ja kirjoja kohtaan. Se luo pohjaa lapsen lukutaidolle. (Lukukeskus 2025b.)

4.4 Leikin mahdollistaminen

Leikki on lapselle ominainen, luonnollinen ja tärkeä keino oppia uusia asioita ja kehittyä. Siihen liittyy luovuus, ilo ja hauskuus, vapaaehtoisuus, yhdessä oleminen, virtaavuus ja helpous. Leikki toimii lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukijana. Kielelliset taidot kehittyvät leikissä, kun aikuinen toistaa asioiden ja esineiden nimiä, lapsen sana- ja käsitevarasto kasvaa ja asioiden väliset yhteydet kehittyvät. Roolileikkien kautta lapsella on mahdollisuus oppia vuorovaikutustaitoja, opetella vuorottelemaan, neuvottelemaan ja tekemään yhteistyötä. (Viljamaa & Yliherva 2020, 212-213.)

Lapsen ajattelu ja leikki kehittyvät lapsen kasvaessa ja kypsyessä. Piaget yhdistää kognitiivisessa teoriassaan lapsen ajattelun vaiheet viiteen eri vaiheeseen, joista ensimmäinen sensorimotorinen vaihe kestää syntymästä noin 1,5-2 -vuotiaaksi. Tällöin lapsi tutustuu esineisiin, aikaan ja paikkaan sekä syy-seuraussuhteisiin. Lapsi haluaa tässä vaiheessa toistaa asioita. Hän alkaa oivaltaa, että esineet pysyvät, vaikka ne eivät olisi näkyvillä, eli esinepysyvyys kehittyy.

Seuraavassa esioperationaalisessa vaiheessa, noin 2-6 -vuotiaana, lapsi oppii nopeasti kielellisiä ilmaisuja ja käsitteitä. 2-4 -vuotiaan on vielä vaikea asettua toisen ihmisen asemaan selittäessään asioita. 4-6 -vuotiaana itseen keskittyvä toiminta vähenee ja aikasuhteiden hahmottaminen alkaa. (Viljamaa & Yliherva 2020, 208-209.)

Piaget on nimennyt leikin kehityksen vaiheet harjoittelu-, symboli-, rooli- ja sääntöleikkien vaiheiksi. Pieni lapsi, noin yhdeksän ensimmäisen elinkuukautensa vaiheessa, elää harjoittelu-vaihetta. Hän tutkii tavaroita aisteillaan, maistelee, haistelee ja heiluttaa ja paukuttaa niitä. Tutkiessaan tavaroita erilaisissa ympäristöissä hän saa samalla sensomotorisia aistimuksia. Kun hänen motoriikkansa kehittyy, hän alkaa tutkia tavaroiden ominaisuuksia ja toimintaa. Leikin kautta lapsia alkaa oivaltaa syy- ja seuraussuhteita, eli tapahtumien välisiä yhteyksiä. (Viljamaa & Yliherva 2020, 209.)

Noin puolentoista vuoden iässä lapsen leikki siirtyy symbolisen leikin vaiheeseen. Lapsi alkaa käyttää leikissään esinettä symbolina jollekin todelliselle esineelle. Tämän vaiheen alussa toiminnot kohdistuvat häneen itseensä, hän esimerkiksi laittaa lusikan omaan suuhunsa syödessään leikisti, vasta myöhemmin tekee sen toiselle. Myöhemmissä kehitysvaiheissa kielen merkitys vahvistuu, ja lapsi alkaa ohjailta leikkiä kielen avulla. Leikkeihin alkaa muodostua juonta ja niiden kesto pitenee. Monenlaiset roolileikit alkavat kiinnostaa lasta. Lapsen kyky asettua toisen asemaan vahvistuu. Vähitellen, 5-6 vuoden iässä, lapsen leikkeihin alkaa tulla sääntöleikkejä, he myös itse keksivät uusia sääntöjä omiin leikkeihinsä. Kehityskaudet näkyvät myös lapsen leikissä sen kehittymisessä yksinleikistä, rinnakkaisleikin kautta yhteisleikkiin. (Viljamaa & Yliherva 2020, 209.)

Vygotsky puolestaan korostaa leikin tuomaa mahdollisuutta lapsen toimia sillä tavoin, kuin hän ei vielä arkielämässä osaa toimia. Lapsi toimii leikkiessään lähikehityksen vyöhykkeellä; hän työskentelee taidollisesti, ajattelussa, kielellisessä suoriutumisessa ja kaikessa muussakin oman osaamisensa ylärajoilla, joka ennakoii hänen tulevaa osaamistaan. Se kuuluu puheessa uudenlaisina intonaatioina ja sanavalintoina, ehkä kirjakielenä ja uusina kieliopillisina rakenteina. (Viljamaa & Yliherva 2020, 210.)

Lapsen leikki ei tarvitse erikoisjärjestelyjä, sillä leikki syntyy lapsen omasta sisäisestä kokemusmaailmasta ja vastaa hänen omiin tarpeisiinsa leikkiä. Vanhemman tehtävä on mahdollistaa leikki, niin että sille on aikaa, mahdollistaa muiden lasten seura ja leikin jatkuvuus sekä leikkiminen ulkona ja sisällä sekä huolehtia leikkitarvikkeista. Lapsen on tärkeä saada kokea, että aikuinen arvostaa hänen leikkiään. (Viljamaa & Yliherva 2020, 214.)

Aikuisen mukana oleminen lapsen leikissä tukee lapsen kehitystä ja vahvistaa myös lapsen ja aikuisen yhteyttä (Viljamaa & Yliherva 2020, 214). Leikissä tapahtuva toiminnan matkiminen, kuten vilkutuksen tai taputtamisen matkiminen kehittää lapsen valmiutta matkia puhetta (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2020, 71). Pienen vauvan kanssa leikkiminen voi olla

esimerkiksi eläinten äänten matkimista, johon lapsi voi liittyä matkimalla. Pienen lapsen kanssa yksinkertaiset leikit ovat toimivia, kuten piiloleikit, kutitteluleikit ja palloleikit. Pienen lapsen puhe ilmaisee usein erilaisten asioiden tahtomista, sitä hän leikissä voi harjoitella. Leikissä lapselle voi nimetä lapselle asioita ja harjoitella pienten ohjeiden mukaisesti. Erilaisten esineiden kokeileminen ja lapsen liikkumisen kehittymisen myötä erilaisten paikkojen hyödyntäminen auttavat lasta ymmärtämään esimerkiksi paikkaan, tilaan, muotoihin ja kokoihin liittyviä käsitteitä. (Viljamaa & Yliherva 2020, 212, 218-219.)

4.5 Lapselle laulaminen ja loruttelemine

Laulut, runot ja lorut ovat kuuluneet lapsen hoivaamiseen, viihdyttämiseen ja opettamiseen monen sukupolven ajan. Runon rytmi ja melodia miellyttävät lasta, tuottavat esteettisiä mielihyvälämyksiä ja vahvistavat positiivista suhdetta kieleen ja sanojen voimaan. Hassuttelemine sanoilla lisää lapsen äänteellistä tietoisuutta ja innostaa lasta omiin sana- ja kielileikkeihin. Loruihin ja runoihin liittyvä kosketus ja leikki vahvistavat lapsen ja vanhemman läheisyyttä. (Suvanto & Ukkola 2020, 279, 286.) Runot kehittävät myös lapsen rytmitajua ja suppeaa sarjajamua (Suvanto & Ukkola 2020, 286).

Loruleikit tarjoavat vauvan kanssa hetkiä, joihin sisältyy toiminallisuutta, emotionaalinen lataus ja jännitystä, jotka kaikki tukevat kielen ymmärtämistä ja oppimista. Näissä leikeissä vanhempi hallitsee leikin säännön, ja lapsi lähtee siihen mukaan. Lapsi osaa odottaa, mitä leikissä seuraavaksi tapahtuu. Leikissä näkyy toisen aikeiden ennustaminen ja vuorottelu, kuten puhetahtumissakin. (Viljamaa & Yliherva 2020, 218.)

Musiikki tuo kaikille ihmiselle nautintoa, lohtua ja iloa, myös lapselle se tarjoaa rikastavan elämysmaailman tarinoiden ja äänien kautta. Musiikilla on myös yhdistävä voima, se auttaa lasta liittymään vanhempiinsa ja muihin lapsiin ja voi parantaa lapsen vuorovaikutusta ja myönteistä asennetta muita kohtaan. (Torppa, Virtala, Kostilainen & Partanen 2020, 247-249.)

Musiikilla ja puheella on samoja ääniä, rakenteita ja taustamekanismeja, siihen perustuukin musiikkitoiminnan vaikutus puhekieleen. Puheessa ja musiikissa prosodian eli melodian ja rytmin muodostavat äänen korkeuksien, voimakkuuksien ja kestojen muutokset. Erityisesti vauvaiässä musiikin merkitys kielenkehitykselle on suuri. Vauvalle laulaminen tai puhuminen laulavalla hoivapuheella parantavat vauvan tarkkaavuuden kykyä ja kykyä tunnistaa tunteita ja vuorovaikutusta. Vanhemmat laulavat vauvalle korkeammalla äänellä ja hitaammin kuin tavallisesti tehden sen lapsille kiintoisaksi. Lauluissa esiintyy myös paljon toistoja. On todettu, että nämä helpottavat vauvan äänneiden havaitsemista, mikä puolestaan edistää sanojen oppimista ja puhekielen kehittymistä. Tuttu melodia auttaa lasta palauttamaan mieleen opittuja sanoja. Musiikkitoiminnan kautta vanhemman hyvinvointikin kohenee, ja hän voi kokea olevansa parempi vanhempi. (Torppa ym. 2020, 256-262.)

Lapsen kanssa kannattaakin musisoida yhdessä, soittaa erilaisia soittimia, laulaa vuorovaikutuksellisesti, tanssia ja pitää hauskaa. Laulujen avulla voi opetella uusia asioita, kuten uusia käsitteitä. Laulua ja liikettä kannattaa pitää mukana arkitilanteissa, kuten pukiessa ja riisuessa. Vauvalle laulaessa on hyvä tehdä se hitaasti, kasvokkain, toistuvasti, hellästi ja iloisesti, siten että vauvakin saa oman vuoronsa. Tuttu iltalaulu rauhoittaa ja luo lapselle turvallisen rutiinin ja auttaa häntä ennakoimaan asioita. (Torppa ym. 2020, 264-268.)

4.6 Vanhemman ohjaaminen lapsen puheen- ja kielenkehittymisen tukena

Martikainen ja Surakka (2024, 8) kokoavat Kielo-hankkeen loppuraportissa useiden tutkimusten tuloksia vanhempien ohjaamisen vaikutuksesta varhaiskuntoutuksessa. Tutkimusten mukaan vanhempien ohjaaminen on vaikuttavaa ja näkyy vanhempien kyvyissä olla vuorovaikutuksessa lastensa kanssa ja sitä kautta lasten kielellisessä kehityksessä puheen tuottamisessa ja ymmärtämisessä, sanavaraston kehittämisessä ja yleisissä kielellisissä taidoissa. On huomattu, että ohjaamisen kautta vanhempien ymmärrys lapsen taidoista kasvaa ja myös responsiivisuus lasta kohtaan kehittyy. Vanhemmat hyötyvät kommunikaatiota koskevasta tiedosta, responsiivisen kommunikointitavan käsittelemisestä ja niiden arjen luonnollisten tilanteiden keinojen esittelemisestä, joilla voidaan vaikuttaa käyttäytymiseen.

Vanhempien ohjauksessa ohjaajan mentalisaatiokyvyllä on todettu olevan vaikutusta vanhemman kykyyn vastaanottaa ohjeita vastaan sekä vanhemman mentalisaatiokykyyn ja vuorovaikutukseen lapsensa kanssa (Camoirano 2017). Mentalisaatiokyky tarkoittaa ihmisen kykyä tarkastella omaa ja toisten ihmisten näkökulmaa ja kokemusta (Pajulo, Salo & Pyykkönen 2015). Mentalisaatiota hyödyntävä ohjaus voi vaikuttaa siis vanhemman kykyyn tukea lapsen kehitystä monitasoisesti (Martikainen & Surakka 2024, 9).

Dialogisen lähestymistavan kautta on ryhmän keskusteluissa vanhemmilla mahdollisuus tulla kuulluiksi. Ryhmässä dialogisuus lisää moniäänistä keskustelua, Siinä vuorotellen kuunnellaan toisia ryhmään osallistuvia ja tullaan itse kuulluiksi. Keskustelun kautta voi löytyä uusia näkökulmia ja mahdollisuuksia elämän tilanteisiin. Tämän kautta ihmisten on mahdollisuus ymmärtää itseään paremmin ja myös muita ryhmän osallistujia. Dialogisuuden on todettu lisäävän uskoa ihmiseen, lisäävän toiveikkuutta ja luottamusta, parantavan myös epävarmuuden sietämistä sekä edistävän uteliaisuutta toisten ihmisten kokemuksia kohtaan. (THL 2025.)

Ryhmätoimintaa tukee myös toiminnallisuus, sen eri muodoissa. Toiminnallisuuden kautta mahdollistuu erilaisten vuorovaikutuskanavien käyttöönotto auditiivisten ja visuaalisten kanavien lisäksi. (Arnkil 2020, 144.) Ihminen on luontaisesti aktiivinen toiminnallinen olento. Toiminnallisuus on tapa toteuttaa itseään ja tavoitteitaan sekä rakentaa omaa elämää. Toiminnallisuudessa yhdistyvät tilannesidonaisuus, kehollisuus ja tajunnallisuus, jotka toteutuvat fyysisissä ympäristöissä, sosiaalisissa yhteisöissä sekä yksilöllisesti ja ainutkertaisesti.

(Niemelä 2014, 140-145.) Arnkilin (2020, 145) mukaan esimerkiksi kuvien, esineiden ja kirjoittamisen kautta ilmaisemisesta on ollut hyötyä.

Vanhempien ryhmässä on myös vertaistuen mahdollisuus. Vertaistuessa on kyse kunnioittavasta kohtaamisesta, jossa ihmisen kykyihin ja voimavaroihin luotetaan ja niitä vahvistetaan vertaistuen voimalla. Vertaistuessa näkyy vastavuoroisuus ja myös tasa-arvoisuus. Muiden osallistujien kokemusten kautta on mahdollista nähdä omassa elämässä muutoksen mahdollisuus ja selviytyminen vaikeistakin tilanteista. Vertaistukea sävyttää toivon näköala. Vertaisryhmässä ohjaajan on toimittava tasavertaisena muiden osallistujien kanssa ja tunnettava ryhmätoiminnan vaiheet ja niiden kehityksen tukeminen. Ohjaajan hyvä itsetuntemus tukee työtä ryhmän parissa. (Laimio 2017, 17-21.)

5 Kehittämishankkeen toteutus

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa vauvaperheiden vanhempien tarpeita ja toiveita huomioon ottava ohjausmateriaalia, jonka tuella on mahdollista edistää vanhempien valmiuksia lastensa puheen- ja kielenkehittymisen tukemisessa. Tavoitteena oli kehittää toimeksiantajan eli Etelä-Karjalan perhetyön kehittämisyhdistyksen Vauvaperheryhmä Pirpana -toiminnan ohjaajien käyttöön toistettavissa oleva ohjauskokonaisuus, jota he voivat hyödyntää työssään vanhempien kanssa.

Toiminnallinen opinnäytetyö vastaa tutkimusperustaiseen ammatillisista tarpeista nousevaan kehittämistoimintaan. Toiminnallisen opinnäytetyön lopputuotoksena voi syntyä esimerkiksi ohje, käsikirja, opetusvideo tai tapahtuma, jotka hyödyttävät asiakasryhmää tai toimintaympäristöissä arjen käytäntöjä. (Vilka 2021, Toiminnallinen opinnäytetyö.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tavanomaista osallistaa kohderyhmää, tavoitella yhteisellä kielellä rakentavaa keskustelua osallisten kesken sekä toimia yhteisen tavoitteen edistämiseksi yhdessä kehittämällä. Toiminnallinen työ on vaiheittaista, ja sitä tarkastellaan reflektiivisesti palautteiden antamisen ja saamisen sekä yhteisen arvioinnin kautta. Syntyneen tuotoksen lisäksi toiminnallisen opinnäytetyön prosessiin kuuluu raportointi, jossa perustellaan tehdyt valinnat lähdekirjallisuuden avulla ja prosessin aikana saavutetulla aineistolla. (Kostamo, Airaksinen & Vilka 2022, 9-13.)

Opinnäytetyöni kehittämistyön menetelmänä toimi yhteiskehittäminen. Kohderyhmän ja Pirpana-toiminnan ohjaajien osallisuus nähtiin alusta asti merkittäväksi ja välttämättömäksi ohjausmallin kehittämisessä ja erityisesti sen vaikuttavuuden mahdollistumiseksi.

5.1 Yhteiskehittäminen opinnäytetyöhankkeessa

Yhteiskehittäminen on vastavuoroinen prosessi, asiakaslähtöisyyttä korostava ja parhaimmillaan asiakkaan osallisuutta edistävä toimintamalli (Kinnunen 2018, 117; Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden koordinaatio 2025). Yhteiskehittämisen keskeinen ydin on palveluiden käyttäjien sekä yhteistyökumppanien osallistuminen yhdessä palvelun tai tuotteen kehittämiseen. Olennaista on, että asiakkaat ovat mukana kehittämisprosessissa suunnitteluvaiheesta loppuarviointiin asti. Asiakas tuo prosessiin oman kokemuksensa ja tietonsa, ilman sitä ei kehittämistä voida tehdä. (Keskitalo & Vuokila-Oikkonen 2021, 9.) Yhteiskehittämisen perustana on palvelun käyttäjien tasa-arvoinen kumppanuus ja luottamus siihen, että he pystyvät osaa misensa ja resurssiansa puolesta osallistumaan ja vaikuttamaan palvelun kehittämiseen. (Keskitalo 2021, 19-20.)

Yhteiskehittämällä tavoitellaan sellaisten palveluiden tuottamista, jotka vastaavat asiakkaiden tarpeisiin, tuottavat oikeanlaista tukea ja ovat vaikuttavia sekä niihin sitoutuminen on helppoa. Yhteiskehittäminen voi lisätä myös ammattilaisten kokemusta oman työn merkityksellisyydestä. Yhteiskehittämiseen osallistumiseen vaikuttaa osallistujien kokemus työn tärkeydestä ja osallistumisen tapojen ymmärrettävyydestä ja helppoudesta. Kehittämistyön edessä on siedettävä tietämättömyyden tunnetta ja on syytä myös tarkastella osallistujien rooleja ja tehdä niihin muutoksia esimerkiksi suhteessa johtajuuteen. (Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden koordinaatio 2025.)

Tässä opinnäytetyössä yhteiskehittäminen oli erityisen perusteltua siitä syystä, että vanhempien mukaan ottamisen varhaiskuntoutuksen suunnitteluun on todettu olevan vaikuttavaa. Tällöin vanhemmille on luontevaa omaksua aktiivinen rooli, ja he ovat asettamassa tavoitteita toiminnalle yhdessä ammattilaisen kanssa. (Martikainen & Surakka 2024, 8.) Yhteiskehittämisen etuja ovatkin parempi käyttäjäkokemus, innovatiivisemmat ratkaisut ja vahvempi sitoutuminen lopputuloksiin, jolloin tavoite toiminnan tehokkuuden lisääntymisestä on saavutettavissa. (Keskitalo 2021, 19-20).

5.2 Yhteiskehittämishankkeen vaiheet

Yhteiskehittäminen on monivaiheinen prosessi. Sen liikkeelle laittavana voimana on havaittu tarve. Yhteiskehittämisen osapuolet lähtevät yhdessä kehittämään tarpeeseen vastaavaa ratkaisua. (Keränen 2022.) Yhteiskehittämisen prosessi alkaa tavoitteiden määrittelyllä. Yhdessä mukana olevien toimijoiden kanssa suunnitellen valitaan kehittämisen menetelmät ja työkalut. Tässä vaiheessa myös suunnitellaan käytännön toimia, kuten aikataulullisia asioita. On hyvä ottaa huomioon osallistujien kannalta optimaalinen aika ja paikka osallistua, jotta väkeä saadaan riittävästi mukaan. Tähän vaiheeseen olisi hyvä osallistaa jo mahdollisimman moni mukana oleva toimija. (Keränen 2022.)

Opinnäytetyöprojektin ensimmäinen vaihe sai alkunsa syksyllä 2024 opinnäytetyöntekijän opintovierailulla Pirpanan ohjaajien luona. Tuolloin keskustelussa nousi esiin tarve saada ammatillista tukea vanhempien ohjaukseen nimenomaan vuorovaikutukseen vaikuttamisen näkökulmasta. Ensimmäiset ideat opinnäytetyön toteuttamistavasta nousivat jo tuossa tapaamisessa. Tapaamista seurasi alustava perehtyminen teoriaan ja arviointi kehittämistyön sopivuudesta opinnäytetyöksi. Seuraavassa kokoontumisessa tarkennettiin työn tavoitetta ja tarkoituksia, ja osapuolet sitoutuivat lähtemään yhteiskehittämisen prosessiin kirjoittamalla toimeksiantosopimuksen. Yhteiskehittämisen ensimmäisessä vaiheessa olivat mukana siis tekijä ja Pirpanan ohjaajat. Ryhmään osallistuvat eivät olleet vielä siinä vaiheessa tiedossa.

Tammikuussa 2025 Pirpanassa oli aloittamassa uusi ryhmä, jonka osallistujat luonnollisesti valikoituivat mukaan kutsuttavaksi kohderyhmäksi. Ohjausryhmästä laadittiin posterit ja tiedote, jossa kuvattiin ryhmän tarkoitus ja tavoite sekä yhteiskehittämisen prosessi. Pirpanan ohjaajat lupasivat jakaa infomateriaalin kevään Pirpanalaisille. Osallistuminen ohjausryhmään oli täysin vapaaehtoista. Ryhmän maksimikooksi sovittiin Pirpanan ohjaajien kanssa 10 henkilöä. Käytännössä se tarkoitti osallistujien puolisoitten sekä joidenkin syksyn 2024 Pirpana-ryhmäläisten mahdollisuutta tulla ryhmään mukaan. Ryhmään ilmoittautui kaikki kevään 2025 Pirpanalaiset äidit sekä syksyn 2024 ryhmästä yhden lapsen vanhemmat. Ryhmä pidettiin suljettuna, kesken ryhmäprosessin ei otettu uusia perheitä mukaan.

Kuva 3: Poster

Vanhempien osallistaminen suunnitteluvaiheeseen ja tavoitteiden asettamiseen tässä kehittämishankkeessa oli rajallista käytännön syistä. Aikataullisista syistä ei ollut mahdollista yhteiseen tapaamiseen ennen toteutusvaiheen aloittamista. Ryhmään osallistuvat vanhemmat olivat esikoululasten vanhempia ja heidän lapsensa vauvaikäisiä, joiden kehitysvaiheeseen ei kuulunut vielä puheen tuottaminen. Arvioitiin, että heillä ei ole vielä noussut vielä aktiivisia tarpeita tai huolia lapsen kehityksestä puheen ja kielen suhteen. Heidän toiveitaan ja tarpeitaan pyrittiin kartoittamaan sähköisellä alkukyselylomakkeella.

Toiseen vaiheeseen eli opinnäytetyön toteutusvaiheeseen sisältyi viisi ryhmäohjauskertaa ja kuten Keränenkin (2022) määrittelee, tässä vaiheessa lähdettiin luomaan yhteistä arvoa eli toteuttamaan yhteiskehittämistä. Opinnäytetyön tekijä oli luonut alustavan ohjausmallin, jota yhteiskehittämisen menetelmien kautta saadun palautteen, ideoiden ja toiveiden

mukaan muokattiin toimivammaksi. Menetelminä käytettiin ryhmäkeskusteluja, sähköisiä lomakkeita ja havainnointia.

Viimeisessä yhteiskehittämisen vaiheessa tarkasteltiin kehittämishanketta kokonaisuutena, niin kehittämistyön näkökulmasta kuin ohjausmallin toimivuuttakin. Hankkeen osapuolilta kerättiin palautetta, käytiin keskusteluja, analysoitiin tuloksia, viestittiin niistä ja esitettiin jatkokkehittämisen tarpeita. Keränenkin (2022) toteaa, että ilman yhteistyökumppaneiden osallistumista tulosten analysointiin on osallistaminen näennäistä.

5.3 Ryhmäkeskustelu yhteiskehittämisen menetelmänä

Suunnitteluvaiheessa päädyttiin käyttämään yhteiskehittämisessä palautteen keräämisen muotona ensisijaisesti ryhmäkeskustelua. Sen ajateltiin olevan ajallisen välittömyyden ja paikalla antamisen vuoksi varmin tapa saada tietoa. Kerroin osallistujille tästä menetelmästä ensimmäisellä kerralla, kerroin myös, että keskustelut äänitetään ja litteroinnin jälkeen äänitteet tuhoataan. Rohkaisin vanhempia keskustelemaan sisällöstä ja antamaan rakentavaa palautetta sekä kehittämisehdotuksia. Perustelin palautteen merkitykselliseksi oman työni tavoitteiden saavuttamiselle.

Ryhmäkeskusteluissa on tavoitteena saada aikaan moniäänistä keskustelua tietystä temasta (Pietilä 2017, Ryhmäkeskustelun moninainen vuorovaikutus). Tämän kehittämishankkeen ryhmäkeskusteluissa kiinnostuksen kohteena oli kuulla erilaisia kokemuksia, tulkintoja, merkitysten vaihteluja ja perusteluja ajatuksille. Tutkijan asema ryhmäkeskusteluissa on tukea osallistujien keskinäistä vuorovaikutusta, mutta keskustelun toteutuminen ei ole aina helppoa, ja sen esteenä voi olla useita tekijöitä. (Pietilä 2017, Ryhmäkeskustelun moninainen vuorovaikutus.)

Ryhmäkeskusteluista muodostui käytännössä ryhmähaastatteluja, joissa vuorovaikutus oli pääosin ohjaajan ja osallistujan välistä. Palaute, jota vanhemmat toivat esille, oli positiivista luonteeltaan, lisäksi tuli toiveita ja kysymyksiä. Pietilän (2017, Kun vuorovaikutus ei toimi) mukaan keskustelun syntymisen esteenä voi olla varovaisuus, ja sen taustalla voi puolestaan olla moninaisia syitä. Ryhmäkeskustelujen toteutumista haastoi myös väsyneiden vauvojen läsnäolo, sillä se rajoitti vanhempien keskittymistä. Kahden ryhmäkerran jälkeen siirryttiin käyttämään sähköistä kyselylomaketta palautteen antamiseen ja tarpeiden ja toiveiden hankkimiseksi.

Pirpanan ohjaajat haastattelivat oma-aloitteisesti osallistujia heidän ryhmäkokemuksistaan ryhmäohjauksen ulkopuolella. Osallistujat sanoittivat ajatuksiaan ryhmään liittyen Pirpana-toiminnan arjessa myös spontaanisti. Saatu tieto oli hyvin samansuuntaista kuin tekijälle tuotettu suullinen ja sähköisten lomakkeiden saatu palaute.

Ryhmäkeskusteluja kävin myös yhdessä Pirpanan ohjaajien kanssa, ja ne toteutuivat joko puhelimesta tai paikan päällä sovittuna aikana sekä viestien välityksellä. Ohjaajien rooli oli merkittävä toteutusvaiheen reflektoinnissa, ja he toimivat monipuolisena tukena opinnäytetyöntekijälle.

5.4 Kyselylomake yhteiskehittämisen menetelmänä

Ennen ensimmäistä ryhmätapaamista osallistujat vastasivat sähköiseen alkukyselyyn. Kyselylomakkeen kautta saatiin selville esimerkiksi lasten ikäjakauma, muita henkilötietoja lomakkeessa ei kysytty. Lisäksi kyselyn kautta pyrittiin johdattelemaan osallistujia ryhmäohjauksen teemaan ja suuntaamaan heitä lastensa vuorovaikutuksen ja kehitysvaiheiden havainnointiin. Alkukyselyssä vanhemmilla oli mahdollisuus esittää tarpeitaan ja toiveitaan ryhmäohjaukselle, jotka auttoivat ryhmätapaamisten tavoitteiden asettamisessa.

Kun ryhmäkeskusteluista kehittämismenetelmänä oli luovuttu, kolmannen ohjauksen jälkeen osallistujille toimitettiin kyselylomake. Se toimi samalla myös keinona saada välipalautetta ja seurata tavoitteiden saavuttamista. Sen kautta pyrittiin selvittämään, miten vanhemmat ovat kokeneet tullessa huomioiduksi ryhmässä siihen asti ja miten ryhmässä jaettu tieto on koettu ja omaksuttu ja miten uusi tieto on vaikuttanut heidän vanhemmuuteensa ja toimintaansa lapsen kanssa. Kyselyssä merkittävässä roolissa oli osio tarpeita, toiveita, kehitysideoita ja muita ajatuksia varten.

Ennen viimeistä ryhmäkertaa vanhemmilla oli mahdollisuus esittää toiveita viimeiseen tapaamiseen kyselylomakkeen kautta. Lisäksi haluttiin kuulla, mitä sellaista on jäänyt puuttumaan, jota vanhemmat olivat mielessään toivoneet. Edellisellä kerralla oli noussut toive viimeisen kerran kysymyslaatikosta, joten lomakkeelle avattiin osio kysymysten esittämiseen.

Viimeisen eli viidennen kerran jälkeen kyselylomakkeella kerättiin tietoa kokemuksia ohjauksesta, ohjauksen sisältöjen siirrettävyydestä kotiarkeen, vaikuttavuudesta, vaikuttavimmista osa-alueista tai yksityiskohdista sekä parhaimmista oivalluksista. Kyselyn kautta pyrittiin saamaan selville vanhemman kokemus hänen vaikuttamisen mahdollisuuksista ryhmätapaamisten sisältöihin ja järjestelyihin.

Käytetyt kyselylomakkeet suunniteltiin jokaisella kerralla sen hetkisiä tavoitteita vastaaviksi, ne siis erosivat toisistaan. Pirpanan ohjaajat toimittivat sähköiset kyselyt perille osallistujille. Ne toimivat hyvin tällä tavoin, niin että ne olivat nopeasti perillä, vastaukset olivat helposti tekijän saatavilla ja lähes kaikkiin kyselyihin saimme vastaukset kaikilta osallistujilta.

Kyselylomakkeita ei suunniteltu tieteellisiä vaatimuksia vastaaviksi, mutta niiden muotoiluun kiinnitettiin erityistä huomiota vastaajien näkökulma, käytettävyys ja luotettavuus huomioiden. Lomakkeiden pituuteen kiinnitettiin erityistä huomiota, jotta vastaajat jaksaisivat

täyttää sen huolellisesti kokonaisuudessaan. Lähes kaikissa lomakkeissa oli yläotsikko ja lämmittelykysymys. Kysymysten muotoiluun ja vastausvaihtoehtoihin kiinnitettiin huomiota. Kysymykset pyrittiin luomaan helposti luettaviksi ja ymmärrettäviksi, niin että ne ovat yksiselitteisiä ja sanavalinnat tarkkoja. (Valli 2018, Miten lomake rakennetaan.)

5.5 Havainnointi ja osallistuva havainnointi yhteiskehittämisen menetelmänä

Ohjaajien tehtäviksi oli alkuvaiheen yhteissuunnittelussa ajateltu havainnoijan roolia, mahdollisesti kannattelevaa otetta ryhmätapaamisten aikana ja vauvojen hoivaamista tarpeen tullen. Havainnointia varten oli tarkoitus tehdä lomake, jotta havainnointi olisi strukturoitua. Ohjaajien havainnoijan rooli oli perusteltu, sillä yhden ryhmänohjaajan on vaikea havaita kaikkea tarvittavaa ja ainakaan havaintoja ei pysty itse tilanteessa kirjaamaan muistiin. Käytännön syistä päädyttiin kuitenkin siihen, että ohjaajat toimivat lasten hoitajina viereisessä tilassa, jotta vanhemmille tarjoutui mahdollisuus keskittyä ohjaukseen.

Toimin itse ryhmäohjaajana sekä osallistuvana havainnoijana, jolloin oma toimintani kaksoisroolissa oli osaltaan vaikuttamassa koko ryhmän toimintaan. Pyrin olemaan tapaamisissa oma luonnollinen itseni, jotta persoonani ja toimintani ei vaikuttaisi luontevaan vuorovaikutukseen ryhmässä. (Grönfors 2015, 147-148.) Tehdyt havainnot kirjasin päiväkirjaan ryhmäkokoontumisten jälkeen. Havainnoin tilanteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista, valittujen menetelmien soveltuvuutta sekä osallistujien keskinäistä vuorovaikutusta. Havaintojen ja osallistujilta saatujen palautteiden vertaileminen toimi hyvin seuraavien kertojen suunnittelutyön pohjana.

Havainnoinnin merkitys kehittämistyössä on huomioiden ja tiedon kytkeytymisessä kontekstiin, eli asiat ymmärretään niiden oikeissa yhteyksissä. Kun kohderyhmä on tutkijalle vieras, havainnoinnin kautta voidaan myös saada tietoa kohderyhmästä ja sen tyypillisistä piirteistä. (Grönfors 2015, 149.) Havainnoinnin kautta opin tuntemaan osallistujia, heidän toimintamallejaan ja tarpeitaan monipuolisesti.

6 Ohjausryhmien toteutus

Opinnäytetyön toteutusvaihe eli ryhmätapaamiset alkoivat suunnitelman mukaisesti 29.1.2025. Ryhmän nimesin Tähti-ryhmäksi, kuvaamaan pientä ihanaa lasta, jonka yksilöllisten tarpeidensa huomioiminen on kasvun perusta, sekä hänen hyvinvointinsa ja kehityksensä koko ohjausryhmän perimmäinen tavoite. Ryhmä kokoontui kerran viikossa viikon välein, lukuun ottamatta talvilomaviikkoa 9. Viimeinen ryhmätapaaminen oli 5.3. Kukin ryhmätapaaminen kesti noin puolitoista tuntia. Osallistujia oli viidestä perheestä ja he olivat hyvin sitoutuneita ryhmään. Osallistujat olivat pääosin äitejä, yhden perheen isä osallistui lapsen äidin

kanssa lähes jokaiseen ryhmään. Yksittäisiä kertoja osallistui myös kahden muun lapsen isät. Sairastumiset eivät onneksemme juurikaan vaikuttaneet perheiden osallistumisiin.

6.1 1. ryhmäkerta: Ryhmän tarkoitus ja tavoitteet, tutustuminen, johdanto aiheeseen

Ajankohta: 29.1.2025, 5 osallistujaa

Menetelmät: mentalisaatio, vertaisuus, ammatillinen ohjaus, havainnollistaminen

Ensimmäisellä ryhmäohjauskerralla kerroin itsestäni ja taustastani ryhmätapaamisten ohjaajana. Osallistujille kerrottiin ryhmän tarkoituksesta ja yhteiskehittämisen toimintamallista sekä menetelmistä. Osallistujien roolia yhteiskehittämisessä korostettiin ja rohkaistiin heitä tuomaan esille omia ajatuksia ja palautetta, toiveita, mielipiteitä sekä kehitysehdotuksia.

Ryhmän viiden tapaamiskerran pääteemat esiteltiin lyhyesti, kuten myös ryhmätapaamisten rakenne, joka noudattaisi jokaisella kerralla samaa mallia. Tapaamisen rakenteeseen kuuluisi aina kuulumisten läpikäyminen, kotitehtävien tarkastelu, teoriaosuus, uuden kotitehtävän antaminen ja lopussa ryhmäkeskustelu.

Ennen ryhmän osallistujien omaa esittelykierrosta puhuttiin ryhmän säännöistä ja muista käytänteistä. Ryhmässä haluttiin toimivan luottamuksen periaate, jonka mukaan ryhmässä jaettujen asioiden tulisi jäädä osallistujien tietoon. Osallistujien oli lupa tulla ryhmään juuri sellaisina kuin he olivat. Osallistujien tulisi kohdella toisiaan kunnioittavasti ja arvostavasti. Kun jollakulla olisi puheenvuoro, häntä kuunneltaisiin tarkkaavaisesti ja keskeyttämättä. Jokaisen olisi kuitenkin kunnioitettava yhteisen ajan tasapuolista jakamista ja pidettävä puheenvuoronsa kohtuullisen mittaisina.

Osallistujien esittäytymisissä toiveena oli kuulla, mitkä asiat osallistujille ovat tärkeitä, millaisia perhetilanteita heillä on ja millaista arkea hän elävät. Vähintään yhtä tärkeäksi esittelykierron nähtiin osallistujien toisiinsa tutustumiselle ja vertaistuellisen ilmapiirin syntymiselle. Tavoitteena oli lisäksi tehdä näkyväksi millaisia voimavaroja tukevia asioita ja vahvuuksia osallistujilla on omassa arjessaan.

Ensimmäisen ryhmätapaamisen ammatillisessa ohjausosuudessa oli tarkoitus määritellä käsitteitä kommunikointi ja vuorovaikutus sekä pohtia yhdessä erilaisia arjen vuorovaikutustilanteita. Lisäksi tarkasteltiin vanhemman roolia lapsen ja vanhemman välisessä kommunikoinnissa ja vuorovaikutuksessa. Papunetin Vauvan vuosi - Vuorotellen -videon avulla pyrittiin havainnollistamaan vanhemman asettautumista vastavuoroiseen vuorovaikutukseen huomioiden vauvan kehitystaso. Vuorovaikutuksen, puheen ja kielen merkitystä lapsen elämässä, sosiaalisessa hyvinvoinnissa ja osallisuudessa tuotiin esille.

Ensimmäisellä kerralla vanhemmat saivat **kotitehtäväksi** tarkastella lapsensa vuorovaikutusta. Vanhemman tehtävänä oli esimerkiksi leikki-, hoiva- tai ruokailuhetken yhteydessä havainnoida millaisia vuorovaikutustaitoja lapsella on ja millaista lapsen ääntely on.

Loppukeskustelu tallennettiin ja tuhottiin litteroinnin jälkeen. Vanhemmat lähtivät palautteen antamiseen mukaan pienen rohkaisun jälkeen. Ryhmätapaamisen rakenne koettiin selkeäksi. Tutustumisosoite oli osallistujien mielestä tarpeellinen, sen ajateltiin helpottavan keskusteluun osallistumista. Vanhemmat toivoivat jatkossakin tapaamisten alkuun kuulumiskierrosta. Toiveena oli myös päästä tekemään vauvojen kanssa pieniä harjoituksia. Eräs äiti toivoi loruleikkien opettelemista, sillä niihin liittyvän toiminnan koettiin auttavan muistiin painamisessa. Toiset muistelivat omia lapsuuden laulu- ja loruleikkejä, joita olivat kotona oppineet. Kakkien kohdalla tämä ei välttämättä ole toteutunut, ja sen saattoi aistia tunnelmassa. Johdopäätöksenä päädyin siihen, että jatkossa en lähde ohjaajana tarkastelemaan asioita meneeseen aikaan peilaten, vaan keskitymme tulevaisuuteen ja muutoksen mahdollisuuteen.

Ensimmäinen kerta oli ryhmäohjaajalle iso oppimistilanne, kun osallistujat olivat vieraita ja heidän tarpeensa eivät olleet yksilöidysti tiedossa. Tilanne edellytti selkeää kommunikointia, herkkyyttä havaita tarpeet hetkessä ja ryhmän tavoitteen havainnollistamista kannustavin keinoin. Kiinnostuksen heräämisen pystyi havainnoimaan ja tuntemaan tapaamisen lopussa odottavan mielialan. Tilan jättäminen kysymyksille ja keskustelulle vastasi vanhempien tarpeisiin ja ryhmäisöllön kokonaisuuden ymmärtämiseen.

6.2 2. ryhmäkerta: Lapsen puheen ja kielen kehittymisen vaiheet

Ajankohta: 5.2.2025, osallistujia 7 kpl

Menetelmät: toiminnallisuus, mentalisaatio, ammatillinen ohjaus, havainnollistaminen, vertaisuus

Toinen tapaamiskerta aloitettiin toiveiden mukaisesti kuulumiskierroksella. Menetelmänä käytettiin erilaisia korttisarjoja. Jokainen sai poimia omaa ja vauvan tunnetilaa kuvaavat kortit ja kertoa vuorollaan niiden kautta omat ja vauvan kuulumiset. Tavoitteena oli tuoda näkyväksi vauvan ja vanhemman erillisyyttä symbioottisessa kehitysvaiheessa, tukea vanhemman kykyä olla saavutettavissa ja kohdata lapsi sensitiivisesti sekä auttaa osallistujia pysähtymään ja keskittymään arkisten asioiden keskellä. Kierroksen aikana oli luonteva tukea vanhempaa mentalisaatiota hyödyntäen.

Kotitehtävän oli tehnyt useampikin äiti, ja osa oli videoinutkin tilanteita. Vanhemmat kertoivat, että olivat kokeneet haastavaksi katsoa itseään videolta. Vanhemmat olivat tehneet tarkkoja havaintoja vauvoista, jokainen vanhempi pystyi kuvailemaan yksityiskohtaisesti lapsensa ääntelyä ja kommunikointitapoja.

Tällä kerralla tutustuttiin lapsen kielen ja puheen kehityksen vaiheisiin. Teoriaosuudessa peilattiin edellisessä osiossa tehtyjä havaintoja tavanomaiseen kehitysmalliin ja pohdittiin, mikä voisi olla oman lapsen ääntelyn kehityksessä seuraava vaihe. Teoriaosuudessa käytiin myös ensimmäinen silmäys HOT-menetelmään. Selitettiin sen toiminta-ajatus sekä lapsen kommunikointialoitteiden huomioimisen merkitys lapsen tunteiden säätelykyvyn, vuorovaikutustaitojen sekä puheen kehittämisessä.

Konkreettisenä harjoituksena oli tarkoitus opetella jokin loruleikki, mutta pienen keskustelun jälkeen päädyimme leikkimään yhdessä jo osallistujille ryhmässä tutuksi tulleita loruleikkejä.

Kotitehtävä: Mistä arjen tilanteista lapsesi pitää ja mistä huomaat sen? (kirjaa muistiin 2-4 asiaa)

Ääntelyn ja puheen kehityksen havainnollistamisen keinona toimi kotona tehdyn tarkkailutehtävän havainnot lasten äänteellisistä ja kommunikointitaidoista sekä Papunetin video, jonka avulla harjoittelimme havainnoimaan vauvan ääntelyä eri kehitysvaiheissa. Vanhempien tarpeisiin ja toiveisiin vastattiin pysähtymällä huomattavaksi ajaksi oman ja vauvan tunnetilan purkamiseen, ja se näkyi usean vastaajan positiivisessa palautteessa.

Palautetta saatiin tapaamisen lopussa käydyn ryhmäkeskustelun ja myöhemmin Pirpanan ohjaajien (Pirpanan ohjaajat 2025a) järjestämän keskustelun kautta. Vanhemmat kertoivat kehitysvaiheista kuulemisen olleen kiinnostavaa, mikä viittasi vanhempien pystyneen sisäistämään ohjauksen teeman. Monelle vanhemmalle vuorovaikutukseen liittyvät asiat olivat olleet tuttuja, mutta he kokivat alkaneensa seurata lasta eri tavalla kuin ennen. Vanhempien kykyjen edistymisenä tulkitsin myös vanhemman toiveen saada arkeen neuvoja lapsen kehityksen tueksi. Vanhemmat myös toivoivat saavansa kirjallista materiaalia älylaitteiden vaikutuksista lapsen kehitykselle lähipiirin luettavaksi.

Kuulumiskierroksen tunnekortit saivat kiitosta niiden toiminnallisesta luonteesta. Toiminnallisuus oli ollut vanhempien toive kuuntelemisen rinnalle. Kuulumiskierrokseen oli luontevaa liittää keskustelua ja pohdintaa lapsen erillisyydestä suhteessa vanhempaan sekä lapsen sensitiivisistä kohtaamisesta.

Vauvojen tarpeet veivät havainnoinnin ja palautteen mukaan osansa vanhempien huomiosta, jolloin vanhempien tarpeet jäivät sivummalle. Myös toisen vanhemman lapsi oli häirinnyt osallistujien keskittymistä. Palautteiden perusteella tehtiin päätös vauvojen jäämisestä vieriseen huoneeseen seuraavilla kerroilla, jos vanhempi koki sen parhaaksi.

6.3 3. ryhmäkerta: Puheen ja kielen kehityksen tukeminen arjessa

Ajankohta: 11.2.2025, 5 osallistujaa

Menetelmät: toiminnallisuus, mentalisaatio, vertaisuus, ammatillinen ohjaus ja havainnollistaminen

Lähestyvän ystävänpäivän kunniaksi ryhmätapaamisessa nostettiin esille ystävyiden ja läheisten tuen merkitys ryhmähengen ja jäsenten keskinäisen vuorovaikutuksen tukemiseksi. Tarjolla oli pieniä ystävänpäiväherkkuja. Jokaiselle omistettiin kekulappunen, johon kukin vuorollaan kirjoitti pienen viestin, asian, jota tässä henkilössä ihailee. Tehtävän tarkoituksena oli myös tukea osallistujien itsetuntemusta ja itsetuntoa

Tämän kerran kuulumiskierroksella osallistujat saivat valitsemiensa kuvakorttien avulla kuvailla muille, millaisella mielellä olivat tulleet ryhmään. Osallistujat lähtivät jälleen kerrontaan avoimella mielellä ja jakoivat kuulumisiaan rohkeasti. Ohjaaja pyrki vahvistamaan vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta ja vertaistukea kysymällä, miten muut osallistujat ovat kokeneet vastaavan tilanteen ja voisivatko he vertaisina tukea juuri tarinaansa kertoneita vanhempia. Keskustelu kuitenkin pysyi pääosin ohjaajan ja vanhempien välisenä.

Kolmannen ryhmäohjauskerran kotitehtävien purku tapahtui keskustelemalla oman lapsen kiinnostuksen kohteista. Vanhemmat kertoivat kuvaavasti, mistä asioista tunnistavat lapsensa pitävän jostakin asiasta. Vanhempien kertomista löytyi paljon yhteneväisiä asioita, mutta myös jokaiselle yksilölle erityisiä mielenkiinnon kohteita.

Tämän kerran aiheena oli tarkastella, millaisin keinoin vanhemmat voivat tukea lastensa puheen ja kielen kehittymistä erilaisissa arjen tilanteissa. Puhuttiin hoivapuheesta lapsen tunnetaitojen sekä puheen ymmärtämisen ja puheen tuottamisen kehittymisen edistäjinä. Lapsen syömistaitojen merkityksestä keskusteltiin lapsen oraalimotoristen taitojen kehittymisessä sekä niiden vaikutuksesta puheen kehitykseen. Tällä kerralla tarkastelimme tarkemmin HOT-muistisääntöä.

Kotitehtävä: Valitse yksi lapselle mieluisa arjessa toistuva tapahtuma ja harjoittele siinä lapsesi aloitteiden huomaamista ja niihin vastaamista HOT-menetelmää käyttäen. Voit myös videoida tilanteen!

Vanhempien tarpeisiin vastattiin jakamalla vanhemmille kirjallista materiaalia heidän toiveidensa mukaisesti älylaitteiden käyttösuosituksista ja niiden perusteista erityisesti varhaisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Mukana oli myös materiaalia muista vanhempia erityisesti kiinnostaneista aiheista. Materiaalissa oli artikkeli vauvan syömiseen ja lusikan valintaan liittyen, lisäksi tietoa vauvan kanssa leikkimisestä ja siihen liittyvästä vuorovaikutuksesta sekä monikielisydestä ja lapsen äidinkielen kehittymisen tukemisesta. Tarpeiden ja toiveiden nousemista esiin pyrittiin tukemaan jättämällä säännöllisesti tilaa keskustelulle, ja siihen rohkaisiin kysymyksiä ja kehotuksia.

Havainnointikeinona käytettiin tällä kerralla karrikoiden tehtyä videota älylaitteiden vaikutuksesta vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Toisessa videossa kuvattiin äidin ja lapsen ei onnistunut -lukuhetki. Videoilla oli silmin nähden tunteita ja ajatuksia herättävä vaikutus ja niiden nostamista ajatuksista virisi hyvä keskustelu. Vanhemmat pohtivat, miten asioita voisi tehdä eri tavalla. Hoivapuheen merkityksestä puhuttaessa ohjaaja pyrki kannustamaan vanhempia kokeilemaan hoivapuheen erilaisia tehokeinoja paritehtävänä. Vanhemmat eivät kuitenkaan olleet valmiita harjoitukseen ja tarjoutuivat nauraen harjoittelevansa sitä kotona. Ohjaaja mallinsi hoivapuhetta lattialla olevan vauvan kanssa vuorovaikutuksessa. Havainnoinnin mukaan vanhemmat kokivat mallinnuksen kiinnostavana.

Tällä kerralla palautetta pyydettiin sähköisen välipalautelomakkeen kautta, johon vastasi 4 henkilöä. Osallistujat olivat palautteen mukaan kokeneet tulleen ryhmässä hyvin kohdatuiksi, suurin osa vastaajista jopa todella hyvin. Ohjauksessa tulleet asiat olivat olleet monelle kuulijalle tuttuja, vaikkakin uutta asiaa oli myös tullut. Valtaosa vastaajista ilmaisi asioiden esille tuomisen olleen ymmärrettävää, mutta lisää konkretiaakin toivottiin.

Suurin osa vastaajista oli alkanut ohjauksen edetessä tarkkailla lastansa uudella tavalla. Vanhemman rooli lapsen kehityksen tukemisessa -osio oli tuonut vanhemmille pääosin uutta pohdittavaa, joku oli tosin asiasta epävarma, mitä se merkitsee. Kaikkien vastaajien mielestä ryhmien sisällöt eivät ole olleet hyödyllisiä ja kiinnostavia, suurin osa oli kuitenkin kokenut niistä hyötyvänsä. Suurin osa vanhemmista oli kokenut ryhmien sisältöjen tukeneen omaa vanhemmuuttaan. Vauvojen siirtymistä viereiseen tilaan ryhmien ajaksi kannatettiin. Vapaan sanan osuudessa toivottiin lisää konkreettisia esimerkkejä ja havainnollisia videoita.

6.4 4. ryhmäkerta: Puhe ja kieli leikissä

Ajankohta 19.2.2025, 6 osallistujaa

Menetelmät: toiminnallisuus, mentalisaatio, ammatillinen ohjaus, havainnollistaminen, vertaisuus

Ryhmätapaamisen alussa vanhemman tuli kirjoittaa paperille lyhyesti kahdesta teemasta; asioita, joita hän odottaa tulevaisuudelta lapsen kanssa ja niitä asioita, jotka huolestuttavat tai pelottavat. Vanhemmilla oli paljon odotuksia, jotka liittyivät pääosin yhdessä jaettaviin ja koettaviin hetkiin. Vanhemmat tuottivat myös huolia, jotka liittyivät lapsen kasvuun ja kehitykseen, kaverisuhteisiin ja tulevaisuuteen. Keskustelimme huolien kuuluvan vanhemmuuteen luonnollisena osana. Tietoisena niistä voimme oppia käsittelemään huolia rakentavalla tavalla.

Neljännellä ryhmäkerralla tarkasteltiin leikin, laulamisen ja loruttelun sekä keskustelevan lukemisen merkitystä lapsen puheen ja kielen kehittymisen tukemisessa. Jokaisen tukimuodon kohdalla vanhemmille esitettiin muutama keskeinen peruste ja yksinkertaisia toimintaohjeita.

Havainnollistamisen välineenä toimi video lapsen ja vanhemman leikkihetkestä sekä ryhmäohjaajan mallintama keskustelevan lukemisen hetki yhden vanhemman toimiessa lapsena.

Tarpeisiin ja toiveisiin vastattiin tällä kerralla mallintamalla leikkiä ja kertomalla pieniä yksinkertaisia vinkkejä pienen lapsen kanssa leikkimisessä. Neljännellä kerralla oli jo melko luontevaa tuoda sopiviin hetkiin erilaisia havainnollistavia esimerkkejä. Vanhemmat keskittyivät tällä kerralla hyvin intensiivisesti, kun vauvat eivät olleet läsnä.

Kotitehtävä: Kokeile kotona lapsen kanssa keskustelevan lukemisen menetelmää. Kirjoita siitä huomioita muistiin.

Palautetta pyydettiin sähköisellä lomakkeella, jonka avulla kartoitettiin samalla toiveita päätöskerralle, vastauksia tuli kuudelta osallistujalta. Lomakkeella kysyttiin, mitä sellaista ohjauksesta on jäänyt puuttumaan, jota oli etukäteen odottanut. Joku vastaaja oli odottanut askartelua ja muuta käsillä tekemistä, joku ei ehkä ollut osannut odottaa mitään erityistä. Jollakin vastaajalla oli mielessä sellaiset leikit, jotka tukevat lapsen puheenkehitystä. Suurin osa vanhemmista ilmaisi haluavansa kuulla viimeisellä kerralla siitä, mitä tehdä huolen herätessä lapsen kehityksen etenemisestä. Vanhemmat toivoivat viimeisellä kerralla koostetta kaikesta läpikäydystä, kysymyslaatikkoa, rentoa oleilua ja yhteistä ulkoilua. Kysymyslaatikko oli lähes jokaisen toive, ja he esittivät monipuolisia kysymyksiä käsiteltäviksi. He halusivat kuulla monikielisydestä, tukiviittomista, vanhemman huolien vaikutuksesta lapseen, esimerkkejä leikkihetkiin sekä kielijänteen vaikutuksesta puheenkehitykseen.

6.5 5. ryhmäkerta: Tulevaisuuteen katsominen, Kommunikoinnin tukikeinot

Ajankohta 5.3.2025, 6 osallistujaa

Menetelmät: toiminnallisuus, mentalisaatio, dialoginen keskustelu, ammatillinen ohjaus, vertaisuus

Osallistujien kyselylomakkeella esittämät toiveet eivät olleet kaikki toteutettavissa viimeisen kerran ryhmätapaamisessa. Jos ohjausjakso olisi ollut pitempi tai sää kesäinen, olisimme voineetkin lähteä ulkoilemaan yhdessä esimerkiksi puistonurmelle piknikille. Talvisella tuis-kusäällä ulkoilu yhtä aikaa kaikkien vauvojen kanssa ei olisi ollut mahdollista, eikä myöskään vastannut hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin. Tämäkin vastaus huomioitiin ja on tärkeä osa jatkokehittämisen vaiheessa.

Aloituskierroksella jokaisen vanhemman tehtävänä oli kirjoittaa paperille yksi sana, joka kuvastaa keskeistä toivetta oman lapsen ja itsensä välisestä suhteesta tulevaisuudessa. Viimeisellä kerralla tuntui mukavalta kurkistaa tulevaisuuteen. Vastauksissa korostui luottamus, läheisyys ja turvallisuus. Tähän hetkeen ja hetkessä nousseisiin toiveisiin oli luontevaa kytkeä varhaisen vuorovaikutuksen, yhdessä opittavien vuorovaikutusmallien ja turvallisen kiintymyssuhteen vaikutuksen merkitys vanhemman ja lapsen väliselle luottamussuhteelle lapsen kasvaessa ja varttuessa.

Viimeisellä ryhmäkerralla tutustuttiin erilaisiin kommunikoinnin tukikeinoihin, joiden avulla vanhempi voi helpottaa lapsen puheen ymmärtämistä ja puheen tuottamista. Vanhemman lomakkeella esittämä kysymys tukiviittomien käyttämisestä sopi mainiosti tähän hetkeen ja toimi samalla havainnollistamisen välineenä.

Viimeisellä kerralla vanhempien tarpeisiin ja toiveisiin vastattiin jättämällä runsaasti aikaa vanhempien esittämiin kysymyksiin vastaamiselle ja yhteiseen keskusteluun. Tilanne oli itsellenikin voimakas kokemus, vanhempien virittäytymisen saattoi aistia käsin kosketeltavasti.

Ryhmätapaamisten päätyttyä sähköisessä loppukyselyssä kolme vanhempaa kuvasi ohjauksen tärkeintä antia omalle kasvatustyölleen lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Kaikki vanhemmat olivat kokeneet ohjauksen hyödylliseksi. Heihin HOT-menetelmästä ja älylaitteiden vaikutuksista kuuleminen oli tehnyt vaikutuksen. Vanhemmat tunnistivat kyselyssä esitetyistä vaihtoehdoista lapsen puheen- ja kielenkehitystä tukevat elementit. Vanhemmat ovat kokeneet pystyneensä osin ottamaan ohjauksessa tulleet asiat osaksi arkeaan. Kysymyslaatikko ja ohjauksen selkeä rakenne saivat positiivista palautetta. Joku olisi toivonut ryhmäkertoja olleen lisää, jolloin aiheiden käsittelyä olisi pystynyt syventämään. Jokainen vanhempi koki pystyneensä vaikuttamaan ryhmien toteutukseen ja kaikkien mielestä ryhmässä oli vallinnut lämmin ja hyväksyvä tunnelma. Kokonaisuutta kiiteltiin ja myös helposti lähestyttävää ja asiantuntevaa ryhmänohjaajaa.

6.6 Kehittämistyön tulokset

Yhteiskehittämisen tuloksena eli tuotoksena syntyi ohjausmalli, jonka tuella voidaan ohjata vanhempia ymmärtämään oman toimintansa merkitys lapsen kehityksessä. Nostan tässä osiossa esille palautteen ja havainnoinnin mukaan vaikuttavia ja toimivia elementtejä vanhempien ryhmäohjauksessa:

Tarjoa tilaa vanhemman tunnetilan ja kokemuksen esiin tuomiselle!

Kuuntele ja osoita kiinnostuksesi ja arvostuksesi kuulemaasi kohtaan!

Tue emotionaalisesti ja mentalisaatiokykyä vahvistaen!

Havainnollista ohjattavaa aihetta konkreettisin keinoin: mallintamalla itse, videoiden avulla, kerro eläviä esimerkkejä, pyydä vanhempia kertomaan esimerkkejä tai viittaa vanhempien kertomaan!

Hyödynnä toiminnallisuutta ja luovuutta!

Kysymykset / vastaukset -osio on mukaansatempaava!

Vanhemman äänen kuuluminen ryhmätapaamisissa on perusta ohjaustyölle. Sen kautta ohjaajan on mahdollista oppia tuntemaan osallistujia, havaita heidän tarpeitaan, ymmärtää niitä ja mukauttaa ohjausta niiden mukaiseksi. Vanhemman tarpeiden ja toiveiden huomioon ottaminen parantaa heidän keskittymiskykyään. Mentalisaatio on toimiva tapa tukea vanhempaa hänen henkilökohtaisessa kasvussaan ja vanhemmuudessaan. Vanhemmat toivoivat toistuvasti lisää konkretiaa ohjaukseen ja toiminnallisuudesta he antoivatkin hyvää palautetta. Konkretian kytkeminen vanhemman omaan kokemukseen ja arkeen tukee ohjauksen sisäistettävyyttä. Kun lapset ovat ryhmän aikana muussa tilassa, luovien ja toiminnallisten menetelmien monipuolinen käyttäminen helpottuu käytännön syistäkin.

7 Kehittämishankkeen arviointi

Kehittämistyössä arviointi kohdistuu siihen, kuinka kehittämistarpeeseen on onnistuttu vastaamaan. Tavoitteen asettelu onkin tärkeää myös arvioinnin näkökulmasta. (Kauppinen, Kesäniemi, Luojus, Lange & Lönn 2020.) Arviointi kohdistuu myös ohjauksen toteutukseen ja itse yhteiskehittämiseen. Arviointia tulee tehdä kehittämisprosessin kaikissa vaiheissa. Prosessin keskellä arviointi antaa kehittämistyölle suuntaa. Loppuvaiheen arviointi puolestaan kuvaa tuloksia ja tavoitteeseen pääsyä sekä mahdollisia jatkokehittämisen tarpeita. (Kauppinen ym. 2020.)

Opinnäytetyössäni arviointia eli palautetta ja ideoita pyysin osallistujilta jokaisessa ryhmätapaamisessa tai sen jälkeen. Lisäksi palautetta antoivat toiminnan ohjaajat. Kehittämistyön menetelmät toimivat myös arvioinnin työkaluina. Kyselylomakkeita ja muita palautemuotoja suunniteltaessa oli pidettävä mielessä arvioinnin eri tasot. Oma osallistuva havainnointi ja itsereflektio olivat merkittävässä osassa prosessin aikana. Koska kyseessä oli yhteiskehittäminen, arviointi itsessään oli myös kehittämisen kohde. Kerta kerralta arvioitiin arvioinnin luotettavuutta ja muokkasinkin sen mukaisesti arviointitapaa.

7.1 Ohjausmallin arviointi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa vauvaperheiden vanhempien tarpeita ja toiveita huomioon ottava havainnollinen ja toistettavissa oleva ohjausmalli, jonka tuella on mahdollista edistää vauvaperheiden vanhempien valmiuksia lasten kehityksen tukemisessa.

Kehitettävänä ollut ohjausmalli on uusi toimintamuoto Pirpana-ryhmässä. Ohjaajat arvioivat palautteessaan, että jatkossa he voivat kehitetyn mallin avulla ohjata vanhempia vuorovaikutuksessa lastensa kanssa ja lasten kehityksen edistämässä. He toivat esille, että vanhempien toiminnassa on ollut nähtävissä uudenlaista lastensa havainnointia, hoivapuheen lisääntymistä sekä kirjojen ja lukemisen hyödyntämistä erilaisissa arjen tilanteissa. Vanhemmat ovat pohdiskelleet monia aiheeseen liittyviä asioita Pirpanan arjessa ja tuoneet esille odottavansa tulevaa ryhmän tapaamista.

7.2 Tarpeisiin ja toiveisiin vastaaminen

Opinnäytetyöntekijänä tunsin prosessin alussa tarkasti vain puheterapeuttisen ammatillisen tavoitteeni. En tuntenut ohjattavia ja heidän elämäntilanteitaan etukäteen, tiesin vain heidän olevan esikoislasten vanhempia. En siis tuntenut vanhempien lähtökohtia, kokemiaan tarpeita enkä toiveita. Lähdin kuin tutkimusmatkalle oppimaan, millaisin keinoin voin lähestyä tämän kohderyhmän vanhempia ja ohjata heitä vaikuttavasti.

Tarpeiden ja toiveiden kuuleminen ei ollut aivan yksinkertaista, se vaati laskeutumaan alas puheterapeuttisesta tavoitteestani ja aidosti avaamaan korvat ja mielen vanhempien kuuntelemiselle. Voin sanoa, että vanhempien esittämät tarpeet ja toiveet tuntuivat alussa jopa turhauttavilta. Niihin vastaaminen oli kuitenkin palkitsevaa, ja osallistujilta saatu palaute vaikutti entistä enemmän ryhmätapaamisten suunnitteluun. Mitä enemmän ohjauskerroilla päästiin käsittelemään osallistujien lähtökohdista nousseita asioita, sitä tiiviimmin he havaintojen mukaan pystyivät keskittymään käsillä olevaan asiaan. Teemat eivät olleet vähäpätöisiä, sillä ne koskivat usein lapsen kehitystä tai vanhemmuutta ja vanhempana kasvamista kokonaisvaltaisesti.

Loppukeskusteluissa, sähköisissä kyselyissä, ohjaajien haastatteluissa ja tekijän oman havainnoinnin kautta tuli esille, kuinka tärkeänä vanhemmat kokivat tapaamisten aloituksissa tehtyjen kuulumiskierrosten tarpeellisuuden. He lähtivät niihin mukaan upealla avoimuudella ja luottamuksella. Kuulumiskierroksissa käytetyt korttisarjat otettiin vastaan positiivisesti. Lopuvaiheessa siirryin käyttämään kirjoittamista oman kerronnan tukena. Tästä menetelmästä ei tullut erityistä palautetta, mutta oman tarkkailun perusteella vanhemmat eivät kokeneet tehtävää myöskään liian vaikeaksi. Viimeisimmät kuulumiskierrokset olivat jo tulevaisuuteen suuntaavia, jolloin niihin pystyi kytkemään vuorovaikutustaitojen merkityksen lapsen kasvaessa ja kehittyessä.

Ohjausryhmän vanhempien lapset olivat vauvaikäisiä, he eivät vielä olleet puheen tuottamisen vaiheessa ja puheen ymmärtäminenkin oli vasta kehityksessä. Se luonnollisesti saattoi vaikuttaa vanhempien motivaatioon ja tarpeeseen kuulla suoranaisesti puheen kehityksen tukemisesta. Ne asiat, jotka olivat arjessa jo läsnä, kuten monikielisyys tai kireä kielijänne, herättivät eniten kiinnostusta. Toisaalta omista aiemmista kokemuksista kumpuava huoli tai tiedon jano vaikuttivat myös keskusteluun liittymiseen. Vanhemmat esittivät paljon kysymyksiä ja aihetoiveita tuleville kerroille. Tähän tarpeeseen pyrittiin vastaamaan aina mahdollisimman nopeasti, mutta erityisesti siihen panostettiin viimeisellä kerralla, jolloin järjestettiin kysymyslaatikkohetki.

Osa vanhemmista toivoi ryhmiin oman vauvan kanssa tehtäviä harjoituksia ja muullakin tavoin konkreettista sisältöä. Kävi kuitenkin nopeasti selväksi, että vauvojen läsnäolo häiritsee vanhempien keskittymistä. Myös toisen perheen lapsen touhuaminen saattoi olla häiritsemässä omaa tarkkaavuutta. Tämän havainnon tekivät sekä vanhemmat, Pirpanan ohjaajat että myös itse opinnäytetyön tekijä. Tähän tarpeeseen vastaaminen oli onneksi mahdollista, kun Pirpanan ohjaajat pystyivät olemaan vauvojen kanssa ryhmäohjauksen ajan. Konkretiaa puheterapeutin ohjauksen tueksi saatiin kotiharjoitusten, videoiden ja havainnollisten esimerkkien kautta.

Usea vanhempi koki ohjausmallin selkeäksi sekä sisällöltään että rakenteeltaan. Vanhemmat pääosin kokivat tapaamisia olleen määrällisesti sopivasti, mutta yksi vanhemmista olisi toivonut lisää tapaamiskertoja. Hän olisi ollut kiinnostunut kuulemaan syvällisempää tietoa eri aiheista ja kehitysvaiheista.

7.3 Havainnollistaminen

Arjen vuorovaikutustilanteiden sekä kommunikoinnin mahdollisuuksien ja tukikeinojen havainnollistaminen oli projektin suunnittelussa keskiössä alusta alkaen. Se oli kaikkien osapuolien vahva toive ja tavoite. Vanhemmat toivoivat konkretiaa ohjaukseen ja toivoivat lastensa mukaan ottamista konkreettisiin harjoituksiin. Opinnäytetyön tekijä ajatteli teettävänsä osallistujilla tapaamisten aikana pieniä harjoitteita ja Pirpanan ohjaajat pitivät käytännön läheisyyttä todella merkityksellisenä esimerkiksi pienten mallivideoiden muodossa. Kokeilun, yrittämisen ja erehtymisen kautta löytyi projektin aikana lopulta sopivia keinoja.

Vauvojen läsnäolon havaittiin toteutusvaiheen aikana häiritsevän vanhempien keskittymistä käsillä olevaan teemaan. Vauva ei ollut useinkaan tarvittavalla hetkellä sopivassa vireystilassa, jotta hänen kanssaan olisi voinut toteuttaa harjoituksia. Nopeasti päädyttiin siihen, että hereillä olevat vauvat voivat tarvittaessa olla ohjaajien hoivassa viereisessä tilassa. Harjoitteiden tilalle otettiin spontaanisti tarjoutuneissa hetkissä vauvojen toiminnan havainnointia ja toiminnan sanoittamista. Myös kotitehtävät toimivat hyvin lapsen havainnoinnin harjoittelussa ja erilaisten vuorovaikutusharjoitteiden tekemisessä. Vanhemmat pääosin tekivät

kotitehtäviä, ja niiden pohjalta nousi tehtävien purkutilanteissa hyvää keskustelua. Oli toimiva tapa antaa sellainen kotitehtävä, jonka pohjalta seuraavalla kerralla rakennettiin uutta tietoa.

Erilaiset lapsen kehitysvaiheita sekä vanhemman ja lapsen välisiä vuorovaikutustilanteita kuvaavat videot toimivat havainnoinnin ja saatujen palautteiden mukaan hyvin käsillä olevien teemojen havainnollistamisessa. Verkossa on saatavilla esimerkiksi Papunetin verkkosivuilla vuorovaikutusta kuvaavia videoita erityisesti vauvojen ja pienien taaperoiden vanhemmille. Saman videon katsominen useaan kertaan eri näkökulmista tarkastellen toimii mielestäni hyvin oppimisen välineenä.

Opinnäytetyöntekijän suunnittelemat harjoitteet ryhmätapaamisiin eivät sellaisenaan toimineet. Vanhemmat eivät innostuneet lähtemään harjoituksiin paritehtävinä. Näiden tilalla työn tekijä mallinsi esimerkiksi lapselle puhuttavaa hoivakieltä, asioiden nimeämistä tai ilmaisujen laajentamista joko ilman lasta tai mukana olevan vauvan kanssa. Dialogista lukemista ohjaaja mallinsi vapaaehtoisen vanhemman kanssa, vanhemman ollessa tilanteessa lapsen ja ohjaajan vanhemman roolissa. Nämä tilanteet vaikuttivat tarkkailun mukaan edistävän vanhemman keskittymistä, ja palautteissa kiitettiin selkeyttä ja havainnollisuutta.

Vanhemmat toivoivat lisäksi kirjallista materiaalia esimerkiksi älylaitteiden käyttösuosituksia koskien. He halusivat materiaalia kotiin vietäväksi toisen vanhemman ja esimerkiksi isovanhempien luettavaksi. Kirjallinen materiaali oli tukena, kun he perustelivat lähiympäristön ihmisille älylaitteiden käytön rajoittamista. Samalla tuotettiin materiaalia muistakin vanhempia kiinnostavista aiheista.

Ohjaajan rooli ryhmän vetäjänä on vaativa ja intensiivinen. Samalla kun ohjaaja vie eteenpäin suunniteltua teemaa, hänen tulee huomioida osallistujien tarpeet ja toiveet ja pystyä reagoimaan ja joustavasti sulauttamaan havainnollistaminen keskustelujen lomaan ja tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin havainnollistamiseksi asioita. Kahden ohjaajan läsnä ollessa näihin tavoitteisiin pystyttäisiin vastaamaan huomattavasti paremmin ja syventämään ohjausta tehokkaammin.

7.4 Vanhempien valmiuksien edistäminen lapsen kehityksen tukemisessa

”Asiat ovat lopulta hyvin simppeleitä”

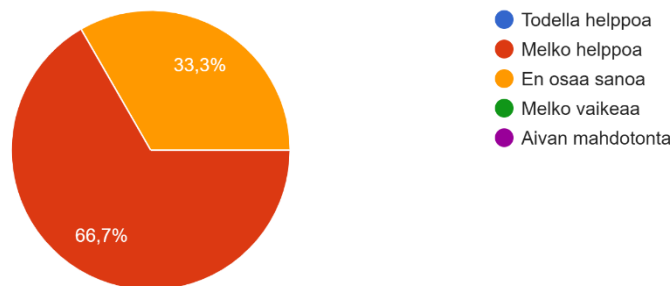
Tähän vanhemman oivallukseen kiteytyy oleellinen sisältö ohjausryhmän tavoitteesta. Kyse on siitä, miten vanhempi on huomannut voivansa olla lapsen kanssa arjen toistuvissa hetkissä läsnä laadukkaalla tavalla vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin näkökulmasta.

Palautteen mukaan vanhemmille oli jäänyt mieleen puheen- ja kielenkehittämiseen vaikuttavia asioita. Useat vanhemmat ilmaisivat palautteessa kokeneensa erityisesti HOT-menetelmän

vaikuttavaksi keinoksi tukea lapsen kehitystä. Se olikin ohjausmallin keskeinen teema, jota vanhemmille havainnollistettiin useassa ryhmätapaamisessa. Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista oli kokevat oppineensa havainnoimaan lastaan uudella tavalla ja suuri osa oli oppinut uutta lapsen kehityksen tukemisesta sekä omasta roolistaan siinä. Uusien toimintatapojen käytäntöön vieminenkin oli osin onnistunut.

Kuinka helppoa tai vaikeaa asioiden siirtäminen käytäntöön on ollut?

3 vastausta

Kaavio 1: Ohjauksessa omaksutun tiedon käytäntöön vieminen

Eräs vanhempi kirjoitti palautteessaan, että omalla virkeys- ja vireystilalla on huomattava vaikutus siihen, pystyykö arjessa toimimaan toivomallaan tavalla. Onneksi vanhemmat olivat kokeneet tulleen kohdatuksi ryhmässä ja sisäistäneet ohjauksen viestin siitä, että vanhemmuus ei voi olla täydellistä. Vanhemmat olivat kokeneet ryhmän ilmapiirin lämpimänä ja hyväksyvänä, jolla voi olla armollisuutta itseään kohtaan tukeva merkitys.

Pirpana-ryhmään osallistuvien perheiden lapset olivat iältään kahdesta kuukaudesta reilun puolen vuoden ikään asti. Oli perusteltu tavoite ohjata vanhempia juuri varhaisessa vuorovaikutuksessa niin teoriaosuudessa kuin käytännön harjoitteissakin. Lapsen kehittyminenhan tapahtuu juuri tuolla lähikehityksen vyöhykkeellä.

Älylaitteiden vaikutuksia vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja vuorovaikutussuhteeseen sekä lapsen kehityksen eri osa-alueisiin käsitelimme lähes jokaisella tapaamiskerralla. Vanhemmat olivat erityisen kiinnostuneita asiasta ja halusivat materiaalia perusteista läheisiään ajatellen. Asia pyrittiin avaamaan hyvin laajasti ja haasteet kuvattiin koskemaan lähes jokaista nyky-yhteiskunnan jäsentä koskevaksi. Toin esille, kuinka teema on läsnä myös omassa arjessani ja pyrin sitä hallitsemaan erilaisilla tavoilla.

Vanhemman oma elämäntilanne sen eri osa-alueilla voi vaikuttaa siihen, miten hän pystyy ottamaan vastaan ja omaksumaan ohjauksessa esille tuotuja asioita. Vaikka vanhempi ei olisi kokenut saaneensa ohjauksesta välitöntä tukea omalle toiminnalleen lapsensa kanssa, hän on kuitenkin ollut kuulolla. Kuullusta mieleen jäänyt voi toimia pohjana myöhemmälle

tiedolle ja oivalluksille. Opinnäytetyöntekijänä oli työstettävä kaikkea palautetta. Senkin hyväksyminen, että kaikki eivät hyödy samalla tavalla, kuuluu tähän prosessiin.

7.5 Yhteiskehittämisen arviointi

Yhteiskehittämishanke toteutettiin suunnitellussa aikataulussa. Toteutusvaiheen ajalliset reunaehdot määräytyivät Pirpana-ryhmän toimintakauden ja opinnäytetyöntekijän palkkatyön yhteensovittamisesta. Jos toteutusvaiheen alkamista olisi voitu siirtää eteenpäin, osallistujiin tutustuminen ennalta olisi ollut mahdollista, jolloin heidän tavoitteitaan ryhmäohjaukselle olisi voitu selvittää tarkemmin. Näin heidän osallisuutensa hankkeen suunnitteluvaiheessa olisi toteutunut paremmin. Loppukyselyyn vastanneet osallistujat ilmaisivat jokainen kuitenkin pystyneensä vaikuttamaan ryhmätapaamisten sisältöihin ja rakenteisiin.

Yhteiskehittäminen yhteistyössä Pirpanan ohjaajien kanssa oli luontevaa, avointa ja välitöntä sekä toimivaa. Heidän oma aktiivisuutensa toiminnan yhteiskehittämisessä oli merkittävässä roolissa. Vanhempien syvälinen tunteminen auttoi heitä tuomaan perheiden tarpeita esille. He esimerkiksi nostivat kehittämisehdotuksena vauvojen siirtymisen viereiseen tilaan ryhmäohjauksen ajaksi. He reflektoivat vanhemmilta kuulemaansa Pirpanan arjessa ja välittivät viestiä opinnäytetyöntekijälle esimerkiksi whatsapp-viesteillä. Kävimme keskusteluja spontaaneissa tilanteissa puhelimitse sekä sovitusti yhteisissä tapaamisissa.

Pirpanan ohjaajat antoivat yhteiskehittämisestä palautetta prosessin päätyttyä. He toivat esille, että opinnäytetyöntekijä on toiminut suunnitellun mukaisesti ja aikataulu on ollut pitävä. Ohjaajat ovat voineet keskittyä yhteiskehittämisessä sovittuihin tehtäviin; välittää viestejä vanhemmille ja motivoida isiä mukaan ryhmään. He ovat kokeneet toimintamallin omasta näkökulmastaan toimivaksi. (Pirpanan ohjaajat 2025b.)

7.6 Oman oppimisen arviointi

Ennen toteutusvaiheen aloitusta kuvasin olevani lähdössä seikkailulle. Puheen- ja kielenkehityksen tukemiseen liittyvät asiat olivat minulle aiemman koulutukseni kautta tuttuja ja turvallisia, mutta ohjaustyö vauvaperheiden parissa oli vierasta ja tuntui jännittävälle. Sosionomikoulutuksen lopputyönä tehtävässä opinnäytetyöhankkeessa pääsin käyttämään ohjauksen työvälineitä ja koulutuksessa omaksuttuja menetelmiä kohdata ihminen häntä kunnioittaen, arvostavasti ja hänen voimavarojaan kuullen ja vahvistaen. Ohjaustyö vaati jatkuvaa reflektointia ja menetelmällistä pohdintaa, jotta vanhempien tarpeet ja toiveet näkyivät ohjausmallissa. Pyrin lähtemään jokaiseen ryhmätapaamiseen avoimin ja levollisin mielin, korvat ja sydän auki kuulemaan ja ymmärtämään.

Yhteiskehittäminen menetelmänä on motivoiva ja tehokas. Se voi toimia myös palvelujen kehittämisessä ja arvioinnissa niin, että sen kautta tunnistetaan asiakkaiden tarpeita ja

kehittämisen kohteita. Koen, että olen ymmärtänyt yhteiskehittämisen keskeisen sisällön ja tunnistan myös asioita, joita olisin omassa hankkeessani tehdä eri tavalla.

8 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tässä opinnäytetyössä noudatettiin hyvän tieteellisen käytännön mukaisia periaatteita. Näin toimimalla pystyttiin takaamaan työn eettisyys ja luotettavuus. Opinnäytetyössä noudatettiin myös ihmiseen kohdistuvaa tutkimusta ohjaavia yleisiä eettisiä periaatteita. Niihin kuuluu tutkijan velvoite kunnioittaa tutkittavien ihmisten ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta sekä perustuslain mukaisia perusoikeuksia. Hankkeeseen osallistuminen oli vapaaehtoista, jokaisella oli oikeus kieltäytyä osallistumasta ja myös vetäytyä kesken prosessin. Kaikilta hankkeeseen osallistuvilta pyydettiin suostumus sekä osallistumiseen että tietojen käyttöön opinnäytetyössä. Suostumuslomakkeen yhteydessä annettiin tietoa kehittämishankkeesta. Tutkimus toteutettiin niin, että se ei aiheuttanut tutkimuksessa mukana oleville ihmisille ja yhteisöille tai muille tutkittavana oleville oleellisia riskejä, vahinkoja tai haittoja. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

Opinnäytetyö perustui hyvän tieteellisen toiminnan lähtökohtiin eli rehellisyyteen, yleiseen huolellisuuteen ja tarkkuuteen tutkimustyön kaikissa vaiheissa aina tulosten arviointiin asti. Palaute, havainnot ja tulokset raportoitiin sellaisina kuin ne saatiin tietoon. Työssä huomioitiin asianmukaisesti muiden tutkijoiden työ ja saavutukset sekä viitattiin niihin. Opinnäytetyön kaikki vaiheet, suunnittelu, toteutus ja raportointi, suoritettiin niiden vaatimusten mukaan, jotka tieteelliselle tiedolle on asetettu. Tutkimusta varten hankittiin tarvittavat tutkimusluvut. Tutkimusryhmän jäsenten asema, oikeudet, vastuut ja velvollisuudet tarkasteltiin ja kirjattiin kuin myös seikat tutkimustulosten omistajuudesta ja aineiston säilyttämisestä. Lisäksi opinnäytetyössä huomioitiin tiedonhankinnan sekä tutkimus- ja arviointimenetelmien eettinen kestävyys ja julkaisemisen avoimuus ja vastuullisuus. (Helsingin yliopisto 2023.)

Erityisesti huomioitiin hankkeeseen osallistuneiden yksityisyyden säilyttäminen, tutkimuksessa kerättiin aiheen sensitiivisyyden vuoksi mahdollisimman vähän henkilötietoja. Käytännössä ai-noat kerätyt henkilötiedot olivat osallistujan nimi suostumuslomakkeella ja lapsen ikä alkukyselyssä. Hankkeessa toimittiin tietosuojalainsäädännön mukaan ja osallistujat saivat tiedon siitä, miten tietoja säilytetään, käsitellään ja milloin ne hävitetään. (Vilkkä 2021, 115-117.)

Tutkimustyössä otettiin huomioon työn eettinen oikeutus eli sosiaalialan tavoitteet ihmisten hyvinvoinnin ja osallisuuden lisäämiseksi (KvaliMOTV 2023). Tutkimusprosessin aikana tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kohtaamisessa, aineiston käsittelyssä ja tulokinnassa huomioitiin arvostava ja kunnioittava vuorovaikutus. Ryhmätapaamisissa haluttiin osallistujan kokevan olonsa turvalliseksi. (Vilkkä 2021, 119-122.) Ryhmäkeskusteluissa kiinnitettiin huomiota

tutkijan omien asenteiden, arvojen, tunteiden ja ennakkokäsitysten vaikutukseen osallistujan ja hänen kertomaansa. (KvaliMOT 2023; Vilka 2021, 122).

Aineiston tulosten analysoinnissa ja tulkinnassa otettiin huomioon hankkeeseen osallistuvien vähäinen määrä. Tulokset eivät ole yleistettävissä suureen joukkoon, mutta ne voivat antaa uutta tietoa vanhempien ohjaamisesta käytännön tilanteissa. Aiempien teorioiden ja tutkimusten huomioimisessa opinnäytetyössä, kuten koko tutkimusprosessin kuvaamisessa, pyritään johdonmukaisuuteen ja läpinäkyvyyteen. (KvaliMOT 2023.)

9 Pohdinta

9.1 Kehittämistyön merkitys

Kielellisiä vaikeuksia pidetään kansanterveydellisenä huolena niiden haittojen vuoksi ja myös niiden epätasaisen jakautumisen vuoksi. Haittoja pystytään vähentämään, kun tehdään sekä ennaltaehkäisevää työtä että annetaan hoitoa. Kielenkehitystä suojaavien ja riskitekijöiden tuntemisen kautta voidaan toimia kohdistaa niihin tekijöihin, joihin voidaan vaikuttaa. Esimerkiksi terveystasvatuksella neuvoloissa voidaan pienentää viiveisen kehityksen viivästyminen riskiä tai kohdistaa tuki niihin perheisiin, joilla on riskitekijöitä puheen- ja kielenkehityksessä. (Laasonen & Park 2022, 30.)

Vanhempien ohjauksen on todettu olevan tehokas tapa tukea varhaisessa vaiheessa lasten kielellistä kehitystä sekä vanhempien vanhemmuutta (Martikainen & Surakka 2024, 42). KieLo-hankkeen tutkimusraportti julkaistiin opinnäytetyöni suunnitteluvaiheen aikana. Pystyin hyödyntämään oman ohjausmallini kehittämässä KieLo-hankkeessa luotua ohjausmateriaalia, erityisesti sen HOT-menetelmää. Se tuki työtäni erityisesti puheterapeuttisessa ohjauksessa. Toimintaympäristöt poikkesivat kuitenkin toisistaan huomattavasti, omassa ohjausmallissani painottui vanhemmuuden kokonaisvaltainen tukeminen.

Lainsäädäntö tukee työtä asiakasosallisuuden edistämiseksi. Perustuslain (731/1999) 2 ja 14 §:ien mukaan yksilöllä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kehittämistyöhön yhteiskunnassa ja elinympäristössään. Yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja häntä itseään koskeviin päätöksiin vaikuttamiseen tulee edistää julkisen vallan taholta. Sen lisäksi esimerkiksi Terveystasvatuuslaki (1326/2010) ja Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) painottavat asiakasosallisuutta. Sosiaalihuoltolain mukaan rakenteellinen sosiaalityö on asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista tarpeista tiedon tuottamista. (THL 2025b.)

Opinnäytetyöni yhteiskehittämishanke vastasi sekä asiakasosallisuuden edistämistyöhön että vaikeana taloudellisena aikana työn tehostamisen tarpeeseen. Opinnäytetyössäni toimintaympäristön huomioiminen ja ohjausmallin rakentaminen sen tarpeita vastaavaksi oli sen

keskeinen tavoite. Vanhempien kuulemiselle tarjottu tila edisti heidän tarpeidensa ja toiveidensa esiin nousemista. Vanhempien kuuleminen on kehitetyssä ohjausmallissa keskeisessä osassa, ja jokainen toteutuva ohjausryhmäprosessi oma yhteiskehittämisprojektinsa.

Nostan esille myös moniammatillisen yhteistyön merkityksen työn tehokkuuden ja vaikuttavuuden edistämiseksi. Jakamalla avoimella tavalla omaa ammattiosaamistaan toinen toistensa käyttöön, voidaan edistää perheiden ja lasten hyvinvointia ja osallisuutta. Rakennetun toistettavan ohjausmallin avulla sosiaalialan ammattilaiset pystyvät ohjaamaan vanhempia puheen- ja kielenkehityksen tukemisessa.

9.2 Jatkokehittäminen

Ohjausta olisi hyvä kehittää ottamalla käyttöön lisää luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Ryhmän jäsenten välisen keskustelun rakentumisen edistäminen erilaisia menetelmiä käyttäen toisi vertaistuen entistä lähemmäksi. Vanhempien mukaan ottaminen ohjauksen tavoitteiden määrittelemiseen aikaisemmassa vaiheessa lisäisi asiakaslähtöisyyttä ja osallisuutta, mutta tarkoittaisi ajallisesti pitempää jaksoa koko prosessille. Vanhempien ohjausmalli voi toimia monessa toimintaympäristössä ennaltaehkäisevänä tukena tai varhaisen kuntoutuksen välineenä.

Kokonaisuutena opinnäytetyöhanke oli hyvin opettavainen ja arvokas kokemus. Menetelmällinen ohjaustaitoni vahvistui, mutta ennen kaikkea opin paljon yhteiskehittämisestä. Kuuntelemisen ja keskustelemisen voima on muistettava kaikessa työssä ammattilaisten ja asiakkaitten välillä.

Lähteet

- Aivoliitto 2025. Puheen ja kielen kehitys. Viitattu 9.4.2025. <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkieliharjo/puheen-ja-kielen-kehitys/#be28234c>
- Arnkil, T.E. 2020. Kunnioittava ja toivoa herättävä kohtaaminen. Ennakointidialogin vetäjien käsikirja. THL. Viitattu 18.4.2025. [Kunnioittava ja toivoa herättävä kohtaaminen](#)
- Asikainen, M. & Hannus, S. 2013. Kehittyvä puhe. Aikakauskirja Duodecim 2013:2. Viitattu 20.1.2025. <https://www.duodecimlehti.fi/duo10750/kehittyvaC3%A4%20puhe>
- Asikainen, M., Kylliäinen, A., Mäkelä, T. E., Saarenpää-Heikkinen, O. & Paavola, E. J. 2021. Exposure to electronic media was negatively associated with speech and language development at 18 and 24 months. Acta Paediatrica 2021:11. Viitattu 11.1.2025. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/apa.16021>
- Camoirano, A. 2017. Mentalizing Makes Parenting Work: A Review about Parental Reflective Functioning and Clinical Interventions to Improve it. 2017:1. Viitattu 3.1.2025. <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2017.00014/full>
- Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyhistys 2025. Viitattu 1.1.2025. <https://ensijaturvakohtienliitto.fi/ek-perhetyo/>
- Grönfors, M. 2015. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helsingin yliopisto 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 6.11.2023. <https://www.helsinki.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tiede/tutkimusetiikka/hyva-tieteellinen-kaytanto>
- Kauppinen, S., Kesäniemi, E., Luojus, S., Lange, P. & Lönn, N. 2020. Tarpeesta ratkaisuksi: Yhteiskehittämisen opas sosiaali- ja terveydenhuollossa. Forum Virium Helsinki ja Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.1.2025. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/355342/Forum%20Viriumin%20ja%20Laurean%20yhteisjulkaisu_Tarpeesta%20ratkaisuksi.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kauppinen, T., Kivikoski, J. & Manninen, H. 2014. Näin Suomi kommunikoi. Tutkimus älypuhelimien käytöstä. Viitattu 9.4.2025. https://elisa.fi/attachment/content/elisa_nain_suomi_kommunikoi_raportti.pdf

- Keränen, K. 2022. Yhteiskehittämisen prosessi ja tyypillisiä menetelmiä. Viitattu 8.1.2025. https://video.laurea.fi/media/Yhteiskehitt%C3%A4misen+prosessi+ja+tyypillisi%C3%A4+mene-telmi%C3%A4/0_2v1n0xja
- Keskitalo, E. 2021. Yhteiskehittämisen tausta ja käsite. Teoksessa Keskitalo, E. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) Yhteiskehittämällä ratkaisuja SOTE-palveluihin. Kansalaiset ja palvelunkäyttäjät mukaan kehittämiseen. Viitattu 10.1.2024. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/740368/DIAK_Tyoelama25_web.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- Keskitalo, E. & Vuokila-Oikkonen, P. 2021. Johdanto. Teoksessa Keskitalo, E. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) Yhteiskehittämällä ratkaisuja SOTE-palveluihin. Kansalaiset ja palvelunkäyttäjät mukaan kehittämiseen. Viitattu 10.1.2024. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/740368/DIAK_Tyoelama25_web.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- KieLo-vanhempainryhmä 1 2024. Sanapolku. Viitattu 21.4.2025. https://www.sanapolku.fi/content/uploads/2024/10/Kielo-Spraklek_vanhempainryhma-1_materiaalit.pdf
- KieLo-vanhempainryhmä 3 2024. Sanapolku. https://www.sanapolku.fi/content/uploads/2024/10/Kielo-Spraklek_vanhempainryhma-3_materiaalit.pdf
- Kinnunen, S. 2018. Osaksi yhteisöjä kehittämällä - aikuissosiaalityön uusi suunta. Teoksessa Kostilainen, H. & Nieminen, A. (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Viitattu 12.4.2025. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Tyoelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Korpilahti, P. 2012. Kuulohavainnot puheen omaksumisen perustana. Teoksessa Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) Pienten sanat. Lasten äänteellinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House.
- Kunnari, S. Arkkila, E. & Laasonen, M. 2022. Puheen ja kielen kehityksen vaikeuksien syyt, esiintyvyys ja ilmiäiset. Teoksessa Kunnari, S. & Laasonen, M. (toim.) Lasten kielelliset vaikeudet. Haasteiden tunnistaminen ja kuntoutus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. 2020. Äänteelliset taidot. Teoksessa Kunnari, S. & Laasonen, M. (toim.) Lasten kielelliset vaikeudet. Haasteiden tunnistaminen ja kuntoutus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- KvaliMOTV 2023. Hyvä tutkimuskäytäntö. Viitattu 6.11.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetaelmaopetus/kvali/L3_1_2.html

Laasonen, M. & Park, J. 2022. Kielellisten vaikeuksien riski- ja suojaavat tekijät sekä seuraukset. Teoksessa Kunnari, S. & Laasonen, M. (toim.) Lasten kielelliset vaikeudet. Haasteiden tunnistaminen ja kuntoutus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laimio, A. Koulutan vertaisryhmän ohjaajia. 2027. Viitattu 18.4.2025. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2017/10/Opassarja_2_2017_Laimio_nettiversio.pdf

Lasten, nuorten ja perheiden koordinaatio 2025. Yhteiskehittäminen lasten, nuorten, perheiden ja ammattilaisten kanssa. Viitattu 12.4.2025. <https://osallisuudenkoordinaatio.fi/tuki-hankkeille/osallisuus-ja-yhteiskehittaminen/yhteiskehittaminen-lasten-nuorten-perheiden-ja-ammattilaisten-kanssa/>

Launonen, K. 2011. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen kuntoutuksen keinoin. Teoksessa Loukusa, S. & Paavola, L. (toim.) Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-kustannus.

Launonen, K. 2023. Vuorovaikutus. Kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Espoo: Opik.e.

Lukukeskus 2025a. 5 faktaa lasten ja nuorten lukemisesta. Viitattu 17.1.2025. <https://luelapselle.fi/5-faktaa/>

Lukukeskus 2025b. Lukeminen tukee vuorovaikutusta. Viitattu 18.1.2025. <https://luelapselle.fi/lukeminen-tukee-vuorovaikutusta/>

Lukukeskus 2025c. Vanhemman opas. Viitattu 18.1.2025. <https://luelapselle.fi/wp-content/uploads/2023/12/Lue-lapselle-vanhemman-opas-A4-suomeksi.pdf>

Martikainen, A & Surakka, S. 2024. Varhaiskuntoutumalli lasten ja puheen kielen kehityksen tukemiseksi. Viitattu 12.2.2025. <https://helda.helsinki.fi/ser-ver/api/core/bitstreams/e815b348-4210-4111-86b9-57b1e46a763c/content>

Mustaparta, A-K. 2015. Lukijalle. Teoksessa Mustaparta, A-K. (toim.) Kieli koulun ytimessä - näkökulmia kielikasvatukseen. Viitattu 19.4.2025. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/176255_kieli_koulun_ytimessa_nakokulmia_kielikasvatukseen.pdf

Mustonen, R., Torppa, R. & Stolt, S. 2024a. Lapselle lukeminen, tarinoiden kertominen ja laulaminen: yhteys sanaston kehitykseen eri ikäisillä lapsilla. Teoksessa Savolainen, I., Hautala, T., Martikainen, A., Toivola, M., Tolonen, A-K. & Vastamäki, E. (toim.) Arvioinnin monet kasvot. Helsinki: Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja 56.

Mustonen, R., Torppa, R. & Stolt, S. 2024b. Parental linguistic support in a home environment is associated with language development of preschool-aged children. Viitattu 19.1.2025.

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/apa.17257>

Mustonen, R., Torppa, R. & Stolt, S. 2022. Screen Time of Preschool-Aged Children and their Mothers, and Children's Language Development. MDPI 2022:10. Viitattu 12.12.2025.

<https://www.mdpi.com/2227-9067/9/10/1577>

Opetushallitus 2025a. Luku- ja kirjoitustaitojen kehityksen vaiheet. Viitattu 19.4.2025.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/luku-ja-kirjoitustaitojen-kehityksen-vaiheet>

Opetushallitus 2025b. Monikielisyyden tukeminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 18.4.2025.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/monikielisyyden_tukeminen_varhaiskasvatuksessa.pdf

Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. 2020. Johdanto. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pajulo, M., Salo, S. & Pyykkönen, N. 2015. Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. Duodecim 2015: 131, 1050-1057. Viitattu 20.1.2025. [https://www.duodecimlehti.fi/xme-](https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo12278.pdf)

[dia/duo/duo12278.pdf](https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo12278.pdf)

Paavola, L. 2011. Varhaisten vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen kehitys. Teoksessa Loukusa, S. & Paavola, L. (toim.) Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paavola-Ruotsalainen, L. 2017. Lapselle suunnatun puheen piirteet ja niiden yhteys sanaston kehitykseen 24 ja 30 kuukauden iässä. Puhe ja kieli 2017:37, 3-21. Viitattu 9.4.2025.

<https://journal.fi/pk/article/view/61122/22692>

Paavola-Ruotsalainen, L., Rantalainen, K. & Kunnari, S. 2022. Myöhään puhumaan alkavat lapset. Teoksessa Kunnari, S. & Laasonen, M. (toim.) Lasten kielelliset vaikeudet. Haasteiden tunnistaminen ja kuntoutus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paavola-Ruotsalainen, L. & Rantalainen, K. 2020. Varhaiset vuorovaikutustaidot. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pesonen, A-K. 2010. Varhainen vuorovaikutus on suotuisan psyykkisen kehityksen edellytys. Aikakauskirja Duodecim. Aikakauskirja Duodecim 2010: 126, 515-520. Viitattu 4.1.2025.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo98656/varhainen%20vuorovaikutus>

- Pietilä, I. 2017. Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. Viitattu 12.4.2025. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517686112>
- Sajaniemi, N. 2025. Näyttöön perustuvia suosituksia lasten, nuorten ja huoltajien älypuhelin-ten käytölle. Aivoliitto. Kansallinen aivoterveystyösuunnitelma 2023-2029. Viitattu 9.4.2025. <https://www.youtube.com/watch?v=KRFYb-5uqTs>
- Sellman, J. & Tykkyläinen, T. 2017. Puheterapia. Tampere: Vastapaino.
- Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Viitattu 10.1.2025. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789516567665>
- Suvanto, A. 2011. Leikki-ikäisen lapsen kielenkäyttötaitojen kehittäminen. Teoksessa Loukusa, S. & Paavola, L. (toim.) Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Suvanto, A. & Ukkola, S. 2020. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tarvainen, S. 2022. Puheen ymmärtämisen taitojen kuntoutus. Teoksessa Kunnari, S. & Laasonen, M. (toim.) Lasten kielelliset vaikeudet. Haasteiden tunnistaminen ja kuntoutus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- THL 2025a. Dialogiset toimintatavat. Viitattu 18.4.2025. [Dialogiset toimintatavat - THL](#)
- THL 2025b. Asiakasosallisuus. Viitattu 19.4.2025. <https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johtaminen/asiakas-palveluissa/asiakasosallisuus-palvelujarjestelmassa>
- Tikoteekki 2025. LOVIT. Viitattu 3.1.2025. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/toimintamallit/lovit/>
- Torppa, R., Virtala, P., Kostilainen, K. & Partanen, E. 2020. Musiikki ja lapsen kielenkehitys. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Trevarthen, C. 1979. Communication and cooperation in early infancy: A description of primary intersubjectivity. Cambridge University Press 1979, 321-347. Viitattu 20.1.2025. https://www.researchgate.net/profile/Colwyn-Trevarthen/publication/309629908_Communication_and_cooperation_in_early_infancy_A_description_of_primary_intersubjectivity/links/5dbe8b60a6fdcc2128fddbae/Communication-and-cooperation-in-early-infancy-A-description-of-primary-intersubjectivity.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 6.11.2023.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/EETTISET%20PERIAATTEET_TENKIN%20HYV%C3%84KSYM%C3%84%20LUONNOS_7.5..pdf

Valli, R. 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Viitattu 12.4.2025. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524515160>

Viljamaa, E. & Yliherva, A. 2020. Leikki on kaikki. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Viitattu 10.1.2024. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523701236>

Välimaa, T. & Haapala, S. 2020. Kuuntelutaidot. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wolfers, L.N., Kitmann, S. & Sauer, S. & Sommer, N. 2020. Phone use while parenting: An observational study to assess the association of maternal sensitivity and smartphone use in a playground setting. Computers in Human Behavior 2020:102, 31-38. Viitattu 9.4.2025.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0747563219303000>

Julkaisemattomat lähteet

Vauvaperheryhmä Pirpana 2024. Esite.

Pirpanan ohjaajat 2025a. Vanhempien antaman palautteen välittäminen whatsapp-viestillä.

Pirpanan ohjaajat 2025b. Ohjaajien loppupalaute sähköpostilla.

Kaaviot

Kaavio 1: Ohjauksessa omaksutun tiedon käytäntöön vieminen	41
--	----

Kuvat

Kuva 1: Missä Lapsi Kommunikoi (KieLo-vanhempainryhmä 1 2024, 16)	16
Kuva 2: Miten ollaan HOTisti? (KieLo-vanhempainryhmä 3 2024, 12)	17
Kuva 3: Posterit	26

Liitteet

Liite 1: Ensimmäisen ryhmätapaamisen materiaali	54
---	----

Liite 1: Ensimmäisen ryhmätapaamisen materiaali

1. RYHMÄTAPAAMINEN

1. TERVETULOJA RYHMÄÄNI RYHMÄN TARKOITUS
2. TUTUSTUMINEN
3. RYHMÄN TOIMINTATAVAT
4. VARHAINEN VUOROVAIKUTUS
5. KOTITEHTÄVÄ & PALAUTE

NYKY-YHTEISKUNNAN HUOLIA

- Huolta lasten puheen kehityksen viivästyisestä
- Vuorovaikutusmallien siirtyminen ei aina toteudu sukupolvelta toiselle (Niemitalo-Haapola, Haapala & Ukkola 2020).
- Teknologian nopea kehittyminen on vaikuttanut vanhempien ja lasten väliseen vuorovaikutukseen (Launonen 2023), vaikutukset näkyvät esimerkiksi sanavaraston kehittämisessä (Asikainen ym. 2021).

RYHMÄTAPAAMISTEN AIHEET

1. KERTA 29.1
TUTUSTUMINEN & YKSIKAINEN
VUOROVAIKUTUS

3. KERTA 11.2.
PUHE JA KIELI ARJEN TILANTEISSA

5. KERTA 6.3.
KOMMUNIKOINNIN TUENKINOT &
LOPETUS

2. KERTA 5.2.
PUHEEN JA KIELIEN KEHITYMINEN

4. KERTA 19.2.
PUHE JA KIELI LEIKISSÄ

SITOUDEMME:

- Toinen toistemme kunnioittamiseen ja arvostamiseen
- Luottamuksellisuuteen
- Antamaan tilaa jokaisen puheenvuorolle
- Kannustavaan ilmapiiriin

VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

1. MITÄ ON VUOROVAIKUTUS?
2. MITÄ ON VARHAINEN VUOROVAIKUTUS?
3. ARJEN VUOROVAIKUTUSILANTEEET
4. VANHEMMAN ROOLI
5. HAVAINNOLLISTAMINEN

VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

- Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus 1-2 - vuotiaaksi asti (Pesonen 2010)
- Vuorovaikutus on kaiken kehityksen perusta.
- Vuorovaikutustaidot kehittyvät vanhemman reagoiessa lapsen toimintaan johdonmukaisesti.
- Vuorovaikutustaidot ovat pohja viestinnän ja kielen kehitykselle. (Launonen 2023.)
- Vanhemman toiminta lapsen kanssa yleensä vaistomaista (Launonen 2023)
- Katsekontakti / Vuorottelu / Jaettu tarkkaavuus / Toisen toimintaan vaikuttaminen

VARHAINEN VUOROVAIKUTUS PUHEEN JA KIELEN KEHITYKSEN PERUSTANA

KATSEKONTAKTI JA
HYMY

VUOROTTELU JA
JATKUVUUS

KÄYTTÄYTYMISEN
SÄÄTELY

SOSIAALINEN
VUOROVAIKUTUS

HUOMION KOHTEEN JAKAMINEN

ARJEN VUOROVAI- KUTUS- TILANTEET, POHTIKAA YHDESSÄ!

VANHEMMAN ROOLI JA TEHTÄVÄT

- Vanhemman kyky responsiivisuuteen (Laasonen & Park 2022).
- Lapsen aloitteiden ja mielenkiinnon kohteiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen (Martikainen & Surakka 2024).
- Mallintaminen ja matkiminen
- Lukeminen, laulaminen, loruttelu
- Leikkiminen ja leikin mahdollistaminen

VIDEO

KOTITEHTÄVÄ:

**MILLAISTA ON LAPSESI VUOROVAIKUTUS &
MILLAISTA
ÄÄNTELYÄ HÄNELLÄ ON?**

LOPPUPALAUTE

KIITOS!

